

Icehearts-joukkueen ydinryhmän lasten valitsemisen

Tommy Åström

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Icehearts-joukkueen ydinryhmän lasten valitseminen

Tommy Åström
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2020

Tommy Åström

Icehearts-joukkueen ydinryhmän lasten valitseminen.

Vuosi

2020

Sivumäärä

56

Tämä opinnäytetyö käsitteli perustettavan Icehearts-joukkueen lasten kartoitusta ja valintaa ydinryhmään, jolla toiminta aloitettiin. Opinnäytetyön taustalla oli tarve kehittää Icehearts-joukkueen valintaprosessia yhdistämällä teoretietoa ja tutkimuksellista kehittämistyötä. Tarkoitus oli kerätä ja kirjata tietoa vuorovaikutustilanteista, joita oli ammattilaisten, lapsien ja heidän huoltajiensa kanssa. Tavoite oli tarjota uusia käytännön vinkkejä Icehearts-kasvattajan työhön.

Tutkimuksen menetelmä oli toiminnallinen opinnäytetyö, koska koko Icehearts-toimintamalli perustuu käytännön toimenpiteisiin, läsnäoloon ja arjen pieniin tekoihin. Opinnäytetyössä toteutettiin kaksi eri vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa keväällä tapahtui verkostoituminen, lasten kartoitus sekä seitsemän pojan valinta mukaan joukkueeseen. Toisessa vaiheessa syksyllä heillä alkoi Icehearts-toiminta. Koulussa ja vapaa-ajalla tapahtunutta poikien tukemista tutkittiin toiminnan vaikuttavuuden osalta havainnoiden ja palautetta keräten. Näin saatiin varmuus sille, että toimintaan oli valittu lapsia, jotka siitä oikeasti hyötyivät.

Vuoden kestäneen prosessin tulokset vastasivat hyvin tavoitteisiin. Opinnäytetyön aikana löytyi paljon yksityiskohtia, oivalluksia, toimintatapoja ja pieniä tekoja, jotka auttoivat prosessissa ja, jotka on kirjattu opinnäytetyöhön avuksi uusille kasvattajille. Kokemusten ja saadun palautteen mukaan ydinryhmän lasten valitseminen sekä toiminnan aloitus onnistuivat erinomaisesti.

Asiasanat: Syrjäytyminen, huoli, varhainen puuttuminen, pitkäkestoisuus, moniammatillinen yhteistyö

Tommy Åström

Selecting children to the core group of the Icehearts team.

Year	2020	Pages	56
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to develop the Icehearts core team selection process by combining theoretical knowledge and research development work. The Icehearts' activities were implemented with the selected core group. The aim was to collect and record information on interaction situations with professionals, children, and their caregivers in order to offer new practical hints for the Icehearts mentor's work.

The research method was a functional thesis, because the entire Icehearts operating model is based on practical measures, presence and small everyday deeds. Two different stages were carried out in the thesis. Professional networking and the selection of the children took place in the spring and seven boys were chosen to the team. In the second phase, in the fall, the boys started the Icehearts activity. The effectiveness of the support for the boys at school and in their free time was examined by observing and collecting feedback. This ensured that children who benefitted from the operating model, had been selected.

The results of the year-long process met the targets well. During the development of the thesis a lot of details, insights, ways of working and small activities were found that helped in the process and which have been recorded in the thesis to help new mentors. According to the experiences and the feedback received, the core group's selection and the start of the activity were carried out excellently.

Keywords: Social exclusion, concern, early intervention, long-term support, multi professional co-operation

Sisällys

Johdanto.....	6
1 Lasten ja nuorten hyvinvointi	8
1.1 Syrjäytyminen	9
1.1.1 Kohortti 1987-tutkimuksella lisätietoa syrjäytymisestä ja sen taustoista ..	10
1.1.2 Syrjäytymisen riskitekijät	11
1.2 Huolen vyöhykkeistö.....	12
1.3 Varhainen puuttuminen.....	13
2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	14
3 Icehearts-toimintamalli	15
3.1 Varhainen puuttuminen ja pitkäkestoisuus.....	17
3.2 Lapsilähtöisyys ja voimavarakeskeisyys	17
3.3 Liikunnan ja joukkueurheilun merkitys	18
3.4 Joukkueen kokoaminen	19
3.5 Toimintamallin kohderyhmä	20
3.6 Toimivaa monialaista yhteistyötä.....	22
3.7 Lapsen ja perheiden kanssa työskentely.....	23
3.8 Koulutyö	24
4 Opinnäytetyön toteutus	25
4.1 Ydinryhmän lasten rekrytointi	27
4.1.1 Verkostoituminen ja yhteistyö.....	27
4.1.2 Tukea tarvitsevien lasten tunnistaminen ja huolten kartoitus.....	31
4.1.3 Työkalu saadun tiedon analysoimiseksi valintojen tueksi.....	34
4.1.4 Valinnat	37
4.1.5 Aloituspalaveri ja kirjallinen sopimus	39
4.2 Jääsydän-sovellus	40
4.3 Toiminnan käynnistäminen	42
5 Työn tulosten arviointi	45
5.1 Itsearvio	46
5.2 Lasten ja huoltajien palaute.....	47
5.3 Oma jaksaminen ja oppiminen	48
6 Pohdintaa	49
6.1 Luotettavuus ja eettisyys.....	51
6.2 Työn tulosten merkitys.....	52
6.3 Jatkotutkimustarpeet	52
Lähteet	54
Liite 1 Kartoitustyökalu	56

Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee oman Icehearts-joukkueeni ydinryhmän lasten valintaa. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia sekä tarkastellaan syrjäytymistä ja sen taustalta löytyviä riskitekijöitä. Lapsista ja heidän perheistään nouseva huoli on työn keskeinen teema. Opinnäytetyössä esitellään, miten Icehearts-toiminta tukee syrjäytymisvaarassa olevia lapsia sekä miten se vaikuttaa huolen tasoon. Opinnäytetyön aikana käynnistettiin uusi poikien Icehearts-joukkue, jonka lasten valintaprosessista kerättiin tietoa Icehearts-yhdistyksen käyttöön. Opinnäytetyössä oli kaksi eri vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin ammatillinen verkostoituminen, tiedonkeruu ja ydinryhmän poikien valinta. Toisessa vaiheessa alkoi valituilla pojilla Icehearts-toiminta. Molempien vaiheiden tavoitteena oli toimia ammattimaisesti varmistaen oikeanlaisen tuen saanti juuri niille pojille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Vaiheiden aikana tehdyt havainnot ja opitut asiat ovat esitelty tässä työssä muun muassa tulevien Icehearts-kasvattajien avuksi.

Icehearts-toiminnassa on kyse lasten ja nuorten pitkäkestoisesta tukemisesta ja rinnalla kulkemisesta aina esikoulusta täysi-ikäisyyteen asti. Toiminnalla pyritään tukemaan yksilöitä muun muassa joukkueurheilun ja ryhmätoiminnan kautta. Tuen tarpeet toiminnassa mukana olevilla lapsilla ja heidän perheillään vaihtelevat suuresti. Itse lapsella voi olla häiriöitä esimerkiksi kehityksessä, oppimisessa, käytöksessä, sosiaalisissa taidoissa tai itsesäätelystä. Usein oireilevan lapsen takaa löytyy häiriötekijöitä omasta kodista. Nämä voivat olla ylisukupolvisia sosiaalisia ongelmia, jolloin lapsikin on suuressa vaarassa periä ongelmat ja syrjäytyä. Siksi Icehearts-toimintaan lapsia valittaessa tulee katsoa lapsen lisäksi myös ympäristöä, missä lapsi elää. Millaisen ennusteen lapsen elämäntilanne 6-7-vuotiaana antaa loppuelämälle, ja miten 12-vuotinen Icehearts-toiminta voi tuon ennusteen kumota? (Smolej 2017.)

Iceheartsista on tehty vuosien saatossa useita tutkimuksia ja se on voittanut lukuisia arvostettuja palkintoja työstään lasten hyväksi. Kaikissa tutkimuksissa, joissa Icehearts-lasten taustoja on selvitetty, on esiin noussut samoja ilmiöitä. Näitä ovat muun muassa köyhyys, työttömyys, yksinhuoltajuus, vanhemmuuden haasteet, mielenterveysongelmat, päihteet, monikulttuurisuus, sairaudet, kuolema, suurperhe, maahanmuutto, yksinäisyys tai muutoin tervettä kehitystä vaarantava kasvuympäristö tai sosiaalinen kaveripiiri. Kuinka paljon tällaiset taustat sitten vaikeuttavat lapsen ja nuoren kasvamista normaaliin aikuisuuteen? Mikä on todennäköisyys syrjäytymiselle? Näihin kysymyksiin on mahdoton antaa yksiselitteistä vastausta, koska jokainen lapsi on yksilöllinen samoin kuin ovat ne tilanteet ja olosuhteet, mitkä kukin lapsi arjessaan kohtaa ja kokee omalla tavallaan. Siksi Icehearts-lapsia toimintaan valittaessa meidän kasvattajien tulisi pystyä rauhasa tutustumaan lapsiin sekä heidän tietoihinsa ja taustoihinsa. Tähän valintatyöhön ja toiminnan aloittamiseen tarvitaan käytänteitä, työkaluja ja kokemuksia, jotka parhaiten auttaisivat ymmärtämään edellä kuvattuja ilmiöitä sekä

yksittäisen lapsen tilannetta. Meillä tulee olla myös vankka tietopohja siitä, ketä toimintamme parhaiten voi auttaa ja miten se tapahtuu.

Opinnäytetyöni taustalla on oma työni Icehearts ry:ssä sekä organisaation tavoite kehittää toimintaan mukaan otettavien lasten valintaprosessia sekä työn tuloksellisuuden arviointiprosesseja. Olen työskennellyt opintojeni ohessa kolme vuotta resurssityöntekijänä Iceheartsissa. Työni ja opintoni Laureassa ovat tähdännet ainoastaan oman Icehearts-joukkueen perustamiseksi. Syksyllä 2017 tein työsopimuksen, jolla sitouduin Icehearts-kasvattajaksi tuleviksi kahdeksitoista vuodeksi. Käytännössä heti tuolloin alkoi uuden joukkueen suunnittelu. Tiesin myös heti haluavani toteuttaa opinnäytetyöni oman joukkueeni aloituksen dokumentoinnilla. Palaverit esimiesteni kanssa vahvistivat tätä halua entisestään.

1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Yleisesti katsottuna lasten ja nuorten elinolot ja hyvinvointi ovat parantuneet Suomessa 2000-luvulla. Vaikka yhä suurempi osa lapsista ja nuorista voi hyvin, on eriarvoisuus lisääntynyt. Hyvinvoinnin erot näkyvät muun muassa erilaisista perhetaustoista tulevien, alueellisten erojen, sukupuolten ja eri kouluryhmien välillä. (THL 2020/1.) Vaikka suurin osa lapsista elää parempaa lapsuutta kuin mitkään aikaisemmat sukupolvet, on yhä suuremmalla joukolla lapsia kasvautuvia ongelmia, joiden takia he voivat huonosti. Näiden syrjäytymisvaarassa olevien lasten tukemiseksi on yhteiskunnan syytä työskennellä ponnekkaasti. (Eskola 2014.)

Vuonna 2005 säädettiin eduskunnassa uusi laki lapsiasiavaltuutetusta. Lain mukaan lapsiasiavaltuutettu toimii itsenäisesti ja riippumattomasti oikeusministeriön yhteydessä. Lapsiasiavaltuutettu toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja toimijoiden kanssa edistääkseen lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. (Laki lapsiasiavaltuutetusta 21.12.2004/1121.) Lapsiasiavaltuutettu antaa neljän vuoden välein eduskunnalle kertomuksen omasta toimialastaan. Kertomuksen avulla lasten oikeudet, elinolot sekä hyvinvointi saadaan laaja-alaisesti eduskunnan tietoon. Ensimmäistä kertaa kertomus luovutettiin eduskunnalle 21.2.2018, kun silloinen lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila antoi laajan selvityksen lapsipolitiikan senhetkisestä tilasta ja kehityksestä sekä lapsen oikeuksien tilanteesta. Kertomuksessa todetaan, että lapsen tarpeet liittyvät sosiaalisiin suhteisiin. Eli käytännössä ihmisiin, joiden kanssa lapset ovat vuorovaikutuksessa sekä tiloihin ja paikkoihin, joissa lapset elävät. Näistä edellä mainituista syntyy tunnelmapiiri, joka määrää toteutuneen huolenpidon laadun. Sosiaalisten vuorovaikutusten sekä lapsen ja hänen kasvuympäristönsä dynaamisen suhteen vaikutus ovat avainasemassa lapsen terveelle kasvulle ja syrjäytymisen ennaltaehkäisylle. Kertomuksessa tuodaan esiin niin historian kuin nykytilanteenkin valossa paljon tekijöitä, jotka ovat toisaalta kohentaneet ja toisaalta uhanneet lasten hyvinvointia ja tervettä kasvu-ympäristöä. Kurttilan sanoma on, että kaikkea lapsiin ja heidän elinoloihinsa liittyvää voidaan ohjata ja parantaa politiikan avulla. Kertomuksesta voi kuitenkin lukea, että lapsipolitiikkaa määrittivät tuohon aikaan hajanaiset yksittäiset lakiehdotukset. (Kurttila 2018.) Tämä sirpaleinen ja monien hallitusten erilaisten lakiesitysten sekamelska johti siihen, että hallitus antoi huhtikuussa 2018 toimeksiannon kansallisen lapsistrategian valmistelevalle työlle. Uuden lapsistrategian avulla on tavoitteena saavuttaa lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta vuonna 2040 (Lapsen aika 2019).

Mannerheimin lastensuojeluliitto kiitteli omassa lausunnossaan Eduskunnan sivistysvaliokunnalle Lapsiasiavaltuutetun kertomusta maaliskuussa 2018. Lausunnossaan MLL halusi nostaa esiin myös tärkeimpiä lasten ja nuorten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumisen ongelmakohtia. Erityisesti toimia kaivattiin mm. lapsiperheköyhyyteen, joka oli vuodesta 2015 alkaen

huolestuttavasti lisääntynyt sekä varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joista tällä hallituskaudella oli merkittävästi leikattu rahoitusta. Lapsille, nuorille ja heidän perheilleen suunnattujen palveluiden saatavuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen ei myöskään oltu lainkaan tyytyväisiä. Palveluiden sirpaleisuuden lisäksi isona uhkana nähtiin tulevat sote-, maakunta- ja valinnanvapausuudistukset. Lisäksi huoli oli suurta lisääntyneen vihapuheen, syrjinnän sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ja kiusaamisen takia. Eri kohderyhmien palvelujen ongelmista MLL toi esiin mm. erityistä tukea tarvitsevien, mielenterveys ongelmaisten, maahanmuuttaja taustaisten sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten riittämättömän tuen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Huhtikuussa 2018 oli Vantaan Sanomissa artikkeli vantaalaisten nuorten vaikeasta tilanteesta. Huolestuttavaksi tilanteen teki tuolloin Me-säätiön tuore selvitys, jonka mukaan syrjäytyneitä alle 30-vuotiaita oli Vantaalla noin 3000. Vantaan etsivän nuorisotyön asiakasmäärät olivat jo muutamana vuonna olleet vahvassa kasvussa. Kaupungin nuorisopalvelujen johtaja Riikka Åstrand totesi varsinkin nuorten miesten jäävän työn, opintojen ja palveluiden ulkopuolelle. Nuoret jäävät Åstrandin mukaan kotiin monistakin erilaisista syistä. Useimmiten nuoren taustalta löytyy monia tekijöitä, miksi elämä on lähtenyt huonoon suuntaan ja luottamus itseän ja muihin on kadonnut. Artikkelissa luetellaan perinteisiä syitä kuten äkilliset elämänmuutokset, päihde- ja mielenterveyden ongelmat, kiusaaminen, koulunkäynnin ongelmat, liiallinen netti-aika ja -pelaaminen sekä itsenäistymisen ongelmat. Mielestäni huolestuttavin syy löytyy kuitenkin tukijärjestelmästä, sillä Åstrandin mukaan palvelut ovat todella ruuhkautuneet ja ne ovat usein liian lyhytkestoisia, jolloin nuori ei ehdi saada riittävää apua. (Massinen 2018.)

1.1 Syrjäytyminen

Erikoistutkia Seppo Ruotsalainen on kirjassaan tutkinut syrjäytymistä yhteiskunnallisena ongelmana monelta eri kantilta mm. globalisaation, työn ja pääoman sekä ihmisen ja luonnon välisten suhteiden kautta. Hän kirjoittaa, että ”vähintään yhtä tärkeää kuin on diagnoosi syrjäytyneistä, on diagnoosi syrjäyttäjistä ja yhteiskunnasta, jossa syrjäytymistä ja syrjäyttämistä esiintyy” (Ruotsalainen 2005, 60). Syrjäytymisen käsite tuli suomalaisen sosiaalipolitiikan sanastoon 1970-luvun lopussa. Tosin vasta 1990-luvulla se alkoi saamaan eri Euroopan maissa syvällisemmän merkityksen köyhyyden ja eriarvoisuuden rinnalle. Yhteiskunnallisesti katsottuna syrjäytyminen ei koske ainoastaan yksilöä, vaan kokonaisia yhteiskuntaryhmiä, jotka ovat syrjinnän ja eristämisen kohteena tai joiden sosiaaliset suhteet ovat heikentyneet. Syrjäytyminen ei ole korjattavissa ainoastaan työmarkkinoiden avulla, sillä se kohdistuu myös asumiseen, kasvatukseen, terveyteen sekä palvelujen saatavuuteen. (Ruotsalainen 2005, 11-16.) Tutkittaessa syrjäytymisen vaikutuksia hyvinvointivaltion tilaan, voidaan sosiaalipolitiikan ja sen tuottamien keinojen riittämättömyyden takia todeta, että kansalaisten yhdenvertaiset perusoikeudet eivät nykyisissä demokraattisissa yhteiskunnissa toteudu. Näiden

rakenteellisten tekijöiden johdosta myös meillä tulee aina olemaan yksilöitä ja ryhmiä, jotka eivät saa arvostusta ja tunnustusta ja, jotka vallitsevien prosessien takia syrjäytyvät. (Ruotsalainen 2005, 34-36.)

Syrjäytyminen on pitkittävää tuen puutetta, ei kertarysäys. Ihmiset kääntyvät vastavirtaan kohdatessaan liiallisia vastoinkäymisiä. Tällöin he kokevat osattomuuden ja pettymyksen tunteita, jotka ohjaavat heidän toimintaansa. Kun ihminen alkaa toimia valtavirran vastaisesti, syrjäytyy hän hyvyydestä ja ystävyydestä. Vastavirtaan joutunut tulee saada takaisin myötäiseen, jossa hän voi oikealla tavalla saavuttaa osallisuutta, ystävyyttä, hyvää kohtelua, turvallisuutta ja lämpöä. (Niemelä & Vartiamäki 2010.)

1.1.1 Kohortti 1987-tutkimuksella lisätietoa syrjäytymisestä ja sen taustoista

Kansallinen syntymäkohortti 1987 on kansallisia rekisteritietoja käyttävä monitieteellinen pitkittäistutkimus. Siinä on seurattu kaikkien vuonna 1987 syntyneiden henkilöiden ja heidän biologisten vanhempiensa elämää ja hyvinvointia useissa eri tutkimuksissa aina tähän päivään asti. Tavoitteina näissä tutkimuksissa on tuottaa uutta ja tarkkaa tietoa lasten ja nuorten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Teemoja, joita eri tutkimusraporteista käsitellään ovat mm.: Lapsuusajan olosuhteiden, ylisukupolvisten tekijöiden ja koulutuksen merkitys hyvinvoinnin ja syrjäytymisen taustalla, rikollisuuteen liittyvät tekijät, mielenterveyteen liittyvät riskitekijät ja suojaavat tekijät sekä koulutus, työllistyminen, lapsiperheiden köyhyys ja lastensuojelu. Kaikki tieto on kerätty viranomaisten meistä kaikista suomalaisista ylläpitämien rekistereiden avulla. Aineistossa on yhdistetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Tilastokeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, Puolustusvoimien ja Oikeusrekisterikeskuksen rekisteritietoja. Rekistereistä kerätyn tiedon ja tutkimuksen avulla on pystytty tuottamaan paljon uutta tietoa tutkijoille, alan toimijoille ja poliittisille päätöksentekijöille. Kohorttitutkimus on toki olemassa myös tuoreemmasta 1997-syntyneiden ikäluokasta, mutta heidän tiedoistaan on toistaiseksi tehty vähemmän tutkimuksia ja jatkotutkimuksia. Sen sijaan Kohortti 1987 materiaalia hyväksikäyttäen on saatu valtava määrä erilaisia tutkimustuloksia ja työkaluja muidenkin ikäryhmien tutkimiseksi sekä sosiaali- ja terveysalan kenttätöihin. Kerätystä materiaalista voidaan tuottaa tietoa uusien ikäluokkien lasten ja nuorten kartoittamiseksi mm. eri asuinalueiden, perhetaustan, koulutuksen ja köyhyyden vaikutuksesta tulevan elämänlaadun, hyvinvoinnin ja syrjäytymisen osatekijöinä. (THL 2020/2.)

Kohortti 1987 -materiaalin avulla on kehitetty myös useita tutkimustyökaluja kuten nuorten syrjäytymistä kuvaava NEET-indikaattori, jolla mitataan työn ja opiskelun ulkopuolelle jääneiden nuorten määrää (Tilastokeskus 2020) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja tutkimusrahasto Sitran yhteistyöllä kehitetty laskentamalli syrjäytymisen kustannuksista. Tämän Kohortti 1987-rekistereihin pohjautuvan tutkimuksen avulla on ensimmäistä kertaa pystytty

tuottamaan empiiriseen aineistoon perustuva laskelma syrjäytymisen yhteiskunnalle aiheuttamista kustannuksista. Mallin avulla on pystytty laskemaan tarkkoja kustannuslaskelmia mm. koskien eri väestöryhmien palveluiden käyttöä ja niiden aiheuttamia kustannuksia. Näiden tietojen avulla voidaan arvioida myös kunkin syrjäytyneen nuoren kokonaiskustannuksia. Vertailemalla kokonaiskustannuksia on voitu johtaa laskelmia, jotka kartoittavat yhteiskunnan lisäkustannuksia tilanteissa, joissa nuori esimerkiksi jää vaille peruskoulun jälkeistä tutkintoa tai kun hänen perhetaustansa sisältää jo lapsuudessa joitakin syrjäytymistä ennakoivia tekijöitä. Laskelmien avulla on saatu apua syrjäytymisen ehkäisytyöhön kaikilla toiminnan ja päätöksenteon tasoilla. Laskelmilla voidaan vertailla syrjäytymistä ehkäisevien erilaisten tukimuotojen ja palveluiden kannattavuutta sekä vaikuttavuutta. Nämä tiedot auttavat investointien suunnittelua ja päätöksentekoa. (Hilli, Merikukka, Ristikari & Ståhl 2017.) Sitran tutkija KTT Petri Hilli on laskenut heidän mallinsa pohjalta myös Icehearts-joukkueen kustannusvaikuttavuutta. Tämän tutkimuksen mukaan Icehearts-joukkueen toiminnan sekä lapsiin ja heidän perheisiinsä annetun tuen avulla pelkästään sosiaalityön kuluissa tuli yhteiskunnalle säästöä 857 000 euroa ja NEET-nuorten määrä puolittui. Kokonaisuudessaan yhden joukkueen kaksoistavuotinen taival kustantaa kaupungille 600 000 euroa ja sillä saavutetaan yhteiskunnalle liki kolmen miljoonan euron säästöt. (Icehearts 2020.)

1.1.2 Syrjäytymisen riskitekijät

Kohortti 1987-rekisteriaineistosta tehdyn tutkimuksen mukaan lasten sijoituksia ennustavia tekijöitä ovat vanhempien mielenterveysongelmat, kouluttamattomuus, yksinhuoltajuus sekä taloudelliset vaikeudet. Nämä jo varhaislapsuudesta asti kohdatut haasteet luovat tutkitusti suuren riskin myöhäisemmälle syrjäytymiselle. Siksi myös Petri Hilli työryhmineen luokitteli Kohortti 1987 -lapset viiteen eri ryhmään sen mukaan mitä syrjäytymisen riskitekijöitä lapsien perheillä oli. Näiden viiden riskiluokan avulla tutkijat kykenevät kartoittamaan kuinka suuri osuus ikäryhmän lapsista on syrjäytymisvaarassa sekä tekemään investointien kannattavuuslaskelmia, jotka lopulta kertovat syrjäytymisen hinnan. Riskiluokkia on viisi, jotka on pisteytetty nollasta neljään. Riskipiste nolla tarkoittaa, että lapsella ei ole yhtään riskitekijää. Tähän ryhmään kuuluvat luonnollisesti valtaosa koko ikäluokan lapsista. Vastaavasti neljä riskipistettä tarkoittaa, että lapselta löytyy kaikki mahdolliset riskitekijät, joita tässä työkalussa on esitetty. Vuoden 1987 -ikäluokasta neljän riskipisteen lapsia oli 0,1 %. Valtaosa syrjäytymisvaarassa olevista lapsista kuuluu siis riskiluokkiin 1, 2 ja 3. Riskitekijät, joiden olemassaolosta kustakin saa aina yhden riskipisteen ovat: 1. Koulutus, joka jäänyt vanhemmilla perusteelle. 2. Perhemuoto, jommankumman vanhemman poissaolo eron, kuoleman tai muun syyn takia. 3. Mielenterveys tai päihitteet, ongelma toisella tai molemmilla vanhemmilla. 4. Köyhyys, jos vanhemman toimeentulotuki on jossain vaiheessa lapsen kasvua jatkunut yhtäjaksoisesti yli puoli vuotta. (Hilli, Merikukka, Ristikari & Ståhl 2017.)

Edellä kuvattua Riskiluokkien muodostamista ja käyttöä laskelmiin on hyväksikäytetty myös Iceheartsin kustannusvaikuttavuuslaskelmissa. Opinnäytetyössäni olen käyttänyt riskiluokkia poikien kartoitusvaiheessa sekä myöhemmin dokumentoinnissa, kun lanseerasimme riskiluokat kaikkien kasvattajien käyttämään uuteen Jääsydän- sovellukseen, jonka avulla voimme seurata työmme jakautumista ja vaikuttavuutta.

1.2 Huolen vyöhykkeistö

Kartoittaessani poikia Icehearts-ryhmääni oli päällimmäisenä ajatuksena kaksi teemaa. Ketkä pojat ovat pitkäkestoisen tuen tarpeessa johtuen syrjäytymisen riskitekijöistä. Ja toisaalta kenestä pojasta nousee niin iso huoli, että on syytä kartoittaa kaikki mahdolliset riskitekijät. Tämän eri tahoilta nousseen huolen kartoittamiseen ja tutkimiseen on olemassa työmenetelmä Huolen vyöhykkeistö. Se on Suomessa kehitetty puheeksi ottamisen menetelmä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämispäällikkö Erik Erikson ja tutkimuspäällikkö Tom Erik Arnkil alkoivat kehittää 1990-luvulla muiden asiantuntijoiden kanssa menetelmää, jolla voitaisiin ottaa asiakkaan tilanteesta syntynyt huoli puheeksi. Huolella tarkoitetaan tunnetta, joka syntyy toimintasuhteessa ja herää aina tilanteesta tehtyjen havaintojen pohjalta. Huolen syntymiseen vaikuttavat myös mm. aikaisemmat kokemukset, omien voimavarojen ja toimintamahdollisuuksien väheneminen sekä suhde ihmiseen ja hänen verkostoonsa. Arnkil ja Erikson (2012) toteavat, että jos olet huolissasi toisesta, olet huolissasi myös itsestäsi ja tällöin mahdollisuksistasi olla avuksi. Menetelmä kehitettiin alun perin lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten tueksi. Menetelmällä halutaan kannustaa työntekijöitä nostamaan esiin oman huolensa, apua pyytäen ja samalla yhteistyön mahdollistaen. Huolen vyöhykkeet ovat vertauskuvallisia tasoja, joiden avulla huolen voimakkuus ja työskentelysuhteet selkiintyvät. (Kaiponen 2014, 3-4.)

Huoli on subjektiivinen tunne, joka herää tilanteessa tehtyjen havaintojen mukaan. Huolen synnylle olennaista on kontaktitieto. Se on informaatiota, jota saadaan vuorovaikutussuhteen sisältä. Kyse on kokonaisvaltaisesta ymmärryksestä toisesta ihmisestä ja työntekijän suhteesta häneen. Huoli on aina omakohtainen tunne ja kokijalleen tosi. ”Huoli on tunne, johon ihminen voi tarttua ja tutkia sitä yhteistyössä ja dialogissa toisen ihmisen kanssa.” (Arnkil, Koskinen & Pyhäjoki 2012, 18-19.) Eri sektoreiden työntekijöillä on erilaiset työsuhteet ja kontaktit asiakkaaseen. Tämä seikka saa asiakkaan tilanteen näyttämään eri työntekijöille eri toimipisteissä erilaisena. Vaikka asiakkaan ongelmat ovat samat, huolet eivät ole suorassa suhteessa niihin. Omakohtaiseen työntekijän huoleen liittyy aina kaksi puolta. Toisaalta on huoli asiakkaan tilasta ja hyvinvoinnista, mutta toisaalta myös työntekijällä itsestään, eli omista voimavaroistaan, osaamisestaan ja toimintamahdollisuuksistaan. Huoli siis kasvaa sitä mukaan, kun omat auttamiskeinot vähenevät. Tällöin tärkeäksi nousevat työntekijän kontaktit asiakkaaseen, perheeseen ja verkostoihin. Kun huoli kasvaa tarvitaan yhteistyötä muiden

kanssa. (Koskimies & Pyhäjoki 2009.) Usein pelkkä huolen puheeksiottaminen pitää huolen kasvamisen loitolla. Tämä on tärkeää muistaa lasten ja nuorten kanssa toimiessa silloin, kun pulmatilanteissa tukemisen mahdollisuudet ja vaihtoehdot ovat vielä runsaat. Arnkil ja Eriksson ovat lanseeranneet termin ”kunnioitava varhainen puuttuminen”, joka hyvin kuvastaa huolen puheeksi otton luonnetta. (Arnkil & Eriksson 2012, 3.)

Työntekijän on aina syytä ottaa huoli puheeksi asiakkaan kanssa kunnioittavasti ja dialogisesti. Oikealla dialogilla vältytään väärinkäsityksiltä ja turhilta huolilta. Mikäli asiakkaan tai hänen perheensä kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen huoli on yhä suuri ja työntekijä tuntee omien vaikutusmahdollisuuksiensa hupenneen, tarvitaan verkostojen tukea. Huolen puheeksiottaminen työtovereiden sekä moniammatillisten verkostojen kanssa auttaa työntekijää monipuolistamaan käsitystään ongelmasta sekä tuo lisää vaihtoehtoja tilanteen ratkaisemiseksi. Jo pelkästään tieto riittävästä keinoista ja vaihtoehdoista muiden ammattilaisten tarjoamana riittää huolen poistumiseen, vaikka ongelma olisikin vakava. Jaettu huoli, jossa kootaan eri työntekijöiden tieto ja ymmärrys, antaa asiakkaan tilanteesta monipuolisemman ja tarkemman kuvan. Yli sektorirajojen tapahtuvasta huolen puheeksiottamisesta esimerkkinä voi toimia neuvolan terveydenhoitajan ja varhaiskasvatuksen opettajan yhteistyö. Heidän toimintaympäristönsä ja vuorovaikutussuhteensa lapseen ovat hyvin erilaiset, ja juuri siksi heillä on toisistaan poikkeavat käsitykset lapsen tilanteesta. Tässäkin tapauksessa jaettu tieto auttaa huolen vähenemiseksi.

Huolen vyöhykkeistön viesti ammattilaiselle on: puutu omiin huoliisi varhain, äläkä anna niiden kasautua. Huoli on jatkumo, joka tehtyjen toimenpiteiden avulla liikkuu vyöhykkeeltä toiselle. Toisessa päässä on huoleton tilanne ja toisessa välitön vaara. Vain toimimalla ja puheeksi ottamalla huoli vähenee ja lopulta poistuu. (Arnkil & Eriksson 2012, 26.) On kuitenkin muistettava, että Huolen vyöhykkeiden perusteella ei ole tarkoitus luokitella ihmisiä millään tavalla. (Kaiponen 2014, 5-14.) Arnkil painottaa, että huolen vyöhykkeistön käyttö lasten ja nuorten luokitteluun ja rekisteröintiin on vaarallista leimaamisriskin vuoksi, vahingollista yhteistyön moninäkökulmaisuuuden kadottamisen vuoksi ja laitonta tietosuojasäännösten nojalla. Hän muistuttaa myös, että huolet eivät ole suorassa suhteessa lasten ongelmiin. (Arnkil 2007.) Myös Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ohjeistaa, että Huolen vyöhykkeitä ei saa käyttää asiakkaiden, oppilaiden, perheiden tai ylipäätään kenenkään luokittelun tai rekisteröinnin välineenä. Se on tarkoitettu vain omien työskentelysuhteiden kulloisenkin tilanteen sekä yhteistyötartpeiden jäsentelyyn. (THL 2014).

1.3 Varhainen puuttuminen

Syrjäytymisvaarassa olevat lapset voidaan löytää jo hyvin varhaisessa vaiheessa tarkastelemalla pienten lasten käytöstä sekä tutustumalla lapsen perhetaustoihin. Siksi varhainen

puuttuminen ja tuen aloittaminen on syytä tehdä heti kun huoli lapsesta nousee. Huolen puheeksiotto on hyvä toteuttaa pikaisesti ja ammattimaisesti. Varhainen puuttuminen on riittävän aikaisessa vaiheessa vastuun ottamista omasta toiminnastaan, jonka tarkoituksena on toisten tukeminen ja auttaminen. Se on yhteistoimintaa, jossa avoimuus ja osallisuus ovat tärkeitä. Varhainen puuttuminen perustuu usein ihmistä lähellä olevien henkilöiden huoleen. Puuttuminen ei kohdistu vain riskiryhmiin eikä se vaadi kriisejä tai edes pelkoa niistä. Tuen tarpeen varhainen havaitseminen ja tuen turvaaminen ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkittymistä. Tällöin käytössä on vielä vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseen. Olennaista on toimia silloin, kun auttamismahdollisuudet ovat avarat. Tämä tarkoittaa, että työntekijät, perhe ja läheiset toimivat ennen omien toimintamahdollisuuksiensa vähenemistä, ongelmien kärjistymistä tai kasautumista tai kriisien mahdollisuuksia. Perheille tarjotaan varhain avointa asioiden käsittelyä kunnioittavassa ja vastavuoroisessa ilmapiirissä. Perheen osallisuuden lisäksi tärkeää on myös ammatillinen sektorirajat ylittävä yhteistyö. Lasten ja nuorten kohdalla varhaisella puuttumisella usein tarkoitetaan syrjäytymisriskien kasautumisen ehkäisyä sekä varhaista ongelmien tunnistamista lapsen kehityksessä, käyttäytymisessä tai tunne-elämässä. Tämä tapahtuu auttamalla ja rajoittamalla lasta tai nuorta ja hänen perhettään. Tällöin se voi pitää sisällään toimintaa muun muassa varhaisten oppimisvaikeuksien tai oireiden tunnistamiseksi, tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi tai poikkeavuuden kontrolloimiseksi. (Koskimies & Pyhäjoki 2009.) Varhainen puuttuminen lasten tai nuoren asioihin tulisi kuitenkin ennen kaikkea olla toimintaa, jossa huolet otetaan varhain ja kunnioittavasti esille hyvään yhteistyöhön pyrkien. Huolen minimoimiseksi tarvitaan varhaisen puuttumisen lisäksi jatkuvaa hyvinvointia rakentavaa ja ongelmia ehkäisevää työtä.

2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Olen valinnut opinnäytetyöni menetelmäksi toiminnallisen opinnäytetyön, sillä koko Icehearts-toimintamallin ydin on juuri käytännön toimenpiteissä, läsnäolossa ja arjen pienissä teoissa. Ainoastaan lasten, heidän perheidensä ja muiden ammattilaisten kanssa tehtävä pitkäkestoinen toiminta on sitä, millä muutoksia saadaan aikaan ja minkä avulla myös tuloksia voidaan arvioida. Usein lapsia yritetään tutkia ja tukea sekä valita eri palvelujen piiriin heidän taustatietojensa ja tieteellisten tutkimusten pohjalta, eli niin sanotusti papereiden perusteella. Iceheartsissa ja opinnäytetyössäni ei kuitenkaan toimita näin. Tässä opinnäytetyössä tutkiminen, tukeminen ja vaikuttavuuden arviointi perustuvat lähes täysin kohtaamisiin ja vuorovaikutukseen, joissa havainnointi ja dialogi ovat läsnä. Vain omakohtaisesti keskustelemalla ammattilaisten, perheiden ja lapsien kanssa sain oikean käsityksen tilanteista, ongelmista, voimavaroista, pyrkimyksistä, motiiveista ja motivaatiosta. Tätä kaikkea tietoa sekä paljon muuta itse kokemaani tarvitsin oikeita päätöksiä, toimenpiteitä ja arviointeja tehdäkseni. Jotta pystyn kehittämään toimintatapoja, oli minun toimittava itse, siksi toiminnallinen opinnäytetyö.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite on tutkimuksellinen kehittämistoiminta, joka on keskeinen osa nykypäivän työelämää. Projektityön näkökulmasta kehittäminen voidaan nähdä ajallisesti rajattuna projektina, joka sisältää suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. Toisaalta kehittämistoimintaa voidaan myös tarkastella yksilön tai organisaation oppimisen avulla. Tähän liittyvät muun muassa vertaisoppiminen, kehitetyt uudet käytännöt ja toimintatavat, jotka voidaan antaa muiden arvioitavaksi ja edelleen kehitettäväksi. Tällaisessa oppimista korostavassa kehittämistyössä yhdistetään tutkimus, kehittäminen ja koulutus. Kehittämistoiminnan arvo on sen käyttökelpoisuus, jonka määrittää organisaatio, jossa toimintaa toteutetaan. Kehittämistoimintaa ohjaa tavoitelähtöisyys. (Rantanen & Toikko 2009.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli löytää uusia hyviä käytänteitä eri toimintoihin ja kirjata niitä muidenkin kasvattajien käyttöön. Siksi tekemieni havaintojen, muistiinpanojen, oivallusten sekä oppimieni asioiden määrä ja laatu ovat suoraan verrannollisia opinnäytetyöni tulokseen. Toiselta puolelta työni tavoite oli viedä teoretietoa sekä uusia toimintatapoja käytäntöön. Vuonna 2017 otettiin käyttöön Icehearts-kasvattajan käsikirja, johon kirjan kirjoittaja Mirka Smolej oli dokumentoinut keräämänsä informaation Icehearts-toimintamallista ja sen käytänteistä. Käsikirja on kuvaus toimintamallin kokonaisuudesta, tarkoituksesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. Se toimii myös Icehearts-kasvattajan ammatillisena työn oppaana, jollaisena se tarjoaa yhdenmukaisen ylös kirjatun pohjan toiminnan käynnistämiseksi ja toteuttamiseksi kaikilla paikkakunnilla. Käsikirja toimi opinnäytetyössäni työnantajani ohjeistuksena käytännön toteutukselle. Tavoitteeni oli analysoida käsikirjan ohjeiden ja käytännön toteutuksen välistä yhteyttä ja nostaa sieltä tärkeitä yksityiskohtia ja parannusehdotuksia esiin. Näiden kaikkien edellä mainittujen onnistumisten arvioinnissa on olennaisinta tulosten hyödynnettävyys. Eli vasta tulosten käyttöönotto työyhteisössä kertoo, miten opinnäytetyöni on onnistunut. Opinnäytetyölläni oli iso vaikutus minun oppimiseeni ja työorientaatiooni sekä lapsiin ja aikuisiin ympärilläni. Oppimani teoretiedon, tutkimusraporttien sekä tekemäni työn avulla oli tarkoitukseni luoda ammatillinen pohja koko kasvattajan uralleni. Samalla kun kehitin omaa ammattitaitoani ja rakensin perustaa tukityölleni, oli tavoitteenani turvata valitsemieni lasten ja heidän perheidensä tuen laatu sekä Icehearts-toiminnan kokonaisvaltainen toteutus. Tutkimuksen, kehittämisen ja arvioinnin avulla tavoitteeni oli kehittää sekä itseäni ja omia toimintatapojani, että työyhteisöämme ja toimintaamme.

3 Icehearts-toimintamalli

Icehearts on perustettu vuonna 1996 Vantaalla. Ilkka ja Ville Turkka kokivat tuolloin tarpeelliseksi perustaa erilainen urheilujoukkue niille pojille, joiden elämässä oli paljon haasteita ja turvattomuutta. Pikkuhiljaa toiminta alkoi laajentua ja Icehearts-toimintamalli syntyi. Icehearts-toimintamalli on varhaisen puuttumisen innovatiivinen malli, jonka tavoitteena on

tarjota pitkäkestoista ja ammatillista tukea lapsille, joista on erityinen huoli. Icehearts on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä joukkueurheilun avulla. Tällä hetkellä ympäri Suomea on 54 Icehearts-joukkuetta, joista seitsemän on tyttöjen ryhmiä. Icehearts on yhteistyökumppani ja työväline kunnan peruspalveluille. Se on suunniteltu sosiaalityön, koulun ja vapaa-ajan tueksi. Toimintamallilla täytetään palveluaukkoa, joka jää peruspalveluiden sekä kohdennettujen ja erityisen tuen väliin (Appelqvist-Schmidlechner, Kekkonen, Sarparanta & Wessman 2017, 56). Iceheartsin tavoitteena on ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja tarjota lapselle turvallinen aikuinen kulkemaan rinnalla esikoulusta aikuisuuteen.

Jokaisessa Icehearts-joukkueessa on oma kasvattaja. Hän on kasvatuksen ammattilainen, joka on sitoutunut kulkemaan ryhmänsä kanssa kahdentoista vuoden taipaleen. Kasvattaja tekee työtään suurella sydämellä ja hänellä on lupa kiintyä lapsiin ja heidän perheisiinsä. Kasvattajalla on vapaus toimia parhaan harkintansa mukaan Iceheartsin-toimintamallin ja arvopohjan sisällä siten, että hän parhaiten edistää lapsen sosiaalisia taitoja, auttaa lasta menestymään koulussa sekä tukee lasta ja hänen perhettään kokonaisvaltaisesti. Hän on läsnä oleva välittävä aikuinen, joka luo turvallisia rajoja. Kasvattajalla on apunaan useita erilaisia ammatillisia työmenetelmiä ja -välineitä. (Smolej 2017.)

Icehearts-toimintamalli on kansainvälisestikin palkittu. Se on tieteellisesti tutkittu ja todennettu säästävän kunnan menoissa ja mikä tärkeintä, sen avulla voidaan lasten asemaa parantaa yhteiskunnassamme. Toimintamallin avulla voidaan mm. jakaa perheiden arjen taakkaa, kotouttaa maahanmuuttajia, parantaa tarkkaavaisuushäiriöisten lasten osallisuuden mahdollisuuksia, tukea oppivaikeuksia omaavia lapsia sekä mahdollistaa vähävaraisten perheiden lapsille vapaa-ajan aktiviteetteja (Turkka & Turkka 2008).

Vuonna 2015 alkoi Terveiden ja hyvinvointilaitoksen pitkäaikaistutkimus, jossa seurataan viiden Icehearts-joukkueen lasten elämää ja hyvinvointia ekaluokalta täysi-ikäiseksi. Tutkimuksen tutkijaryhmä listaa THL:n uutisissa (2020) Icehearts-toimintamallin erityisiksi vahvuusiksi kolme tekijää. Ensinnäkin ”Iceheartsin menestyksen avain” on pitkäkestoinen saman luotettavan aikuisen rinnalla kulkeminen 12 vuoden ajan. Toiseksi Icehearts tarjoaa lapselle urheiluharrastuksen, joka muuten ei hänelle ehkä olisi mahdollista. Tutkijaryhmä korostaa myös, että itse urheilu tai joukkuelaji ei ole olennaista vaan sen avulla opittavat taidot sekä säännöllinen liikunta. Kolmas toimintamallin vahvuus on Icehearts-kasvattajan toimiminen yhteistyössä laajan julkisten palvelujen verkostojen kanssa. Icehearts on pitkään toiminut suunnan näyttäjänä tarjoamalla jokaiselle lapselle yhdenvertaiset mahdollisuuden harrastukseen, lisäämällä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäisemällä syrjäytymistä. (THL 2020/3.) Pitkäaikaistutkimuksen ensimmäisen vuoden seurannan jälkeen on työryhmä raportoinut tuloksista lasten tunne-elämän ja käyttäytymisen oireilun osalta. Tässä Jääsydämet-raportissa (2017) on tutkittu ydinryhmän lasten psykososiaalista hyvinvointia ja arvioitu Icehearts-toiminnan

vaikuttavuutta ensimmäisen vuoden aikana. Olen käyttänyt Jääsydämet-tutkimuksen raporttia hyväksi työssäni Icehearts-ydinryhmää valittaessa ja toimintaa aloittaessa.

3.1 Varhainen puuttuminen ja pitkäkestoisuus

Icehearts-toimintamallin yksi perusajatuksista on, että lapsi tarvitsee suotuisaan kasvuun ja kehitykseen luotettavan aikuisen, osallisuuden kokemuksen ja turvallisen ympäristön koko lapsuus- ja nuoruusajan. Icehearts-kasvattaja on tuttu ja turvallinen aikuinen, joka kulkee lapsen ja hänen perheensä rinnalla. Tutkimukset kuten Kohortti 1987, Jääsydämet, HuosTa ja Lapsiperheiden hyvinvointi osoittavat, että syrjäytymisvaarassa olevat lapset voidaan tunnistaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa ennen kouluikää. Pitkäkestoista tukea tarvitsevat lapset oireilevat jo päiväkodissa ja etenkin esikoulussa, jossa haasteita ja kuormittavuutta on merkittävästi enemmän. Sen lisäksi, että kasvattajan tulee tutustua oireilevaan lapseen, on kartoitettava tilanne lapsen kotona. Edellä mainitut tutkimukset tukevat sitä ajatusta, että valtaosalla oireilevista koululaisista ja syrjäytyneistä nuorista on lapsuudenkodissa ollut vanhemmilla ongelmia, jotka asettavat heidän lapsensa syrjäytymisen riskiryhmään jo varhaislapsuudessa. Siksi on tärkeää, että Icehearts-ryhmän lapsia valitaan varhaisessa vaiheessa mukaan toimintaan ja, että heitä ja heidän perheitään tuetaan kokonaisvaltaisesti riittävän pitkän ajan. Vain näin toimien voimme varmistaa, että lapsuuden huono-osaisuus ei johda syrjäytymiseen. Toimintamallin pitkäkestoisuus takaa sen, että kasvattajalla on aikaa. Hän katsoo pitkälle tulevaisuuteen ja uskoo parempaan. Hän pystyy luomaan pitkäkestoisia, luotettavia ja turvallisia ihmissuhteita, joiden avulla pystytään oikeasti auttamaan ja tukemaan kaikissa elämän haasteissa. (Smolej 2017.)

3.2 Lapsilähtöisyys ja voimavarakeskeisyys

Icehearts-työssä lapsilla on erityisasema. He eivät ole työskentelyn tai arvioinnin kohteita, vaan ensi sijassa toimijoita. Kyse on asenteesta, jossa kasvattajalla on myönteinen lähestymistapa auttamiseen. Niemelän ja Vartiamäen (2010) mukaan kasvattajan asenne koostuu kuudesta tekijästä: pitkäkestoisuudesta, oikeudesta kiintyä lapseen, yhteistyöstä, kohtaamisesta, sitoutumisesta ja lupauksen pitämisestä. Voimavarakeskeisyys sekä myönteisen ja toivotun käytöksen vahvistaminen ovat kasvattajan tukityön keskeisiä periaatteita. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kasvattaja keskittyy lapsen resursseihin ja vahvuuksiin, ei ongelmiin ja heikkouksiin. Hän on läsnä oleva kuuntelija, joka antaa lapsen kertoa luottamuksellisesti omista asioistaan ja mielipiteistään. Näin toimiessaan Icehearts-kasvattaja luo ilmapiirin, jossa lapsilla on mahdollisuus kokea ja tuntea aidosti voimaannuttavia hetkiä. Lasten vahvuuksien kautta rakennetaan hänen itsetuntoaan ja minäkuva. Näin parannetaan lapsen hyvinvointia ja taitojen kehittymistä. Koska kasvattaja tuntee lapsen hyvin, pystyy hän löytämään lapsen oman persoonallisuuden kaikkien häiriötekijöiden ja ongelmien alta. Siinä missä

moni peruspalvelu näkee ja puuttuu ainoastaan lapsen ongelmiin, pyrkii Icehearts-kasvattaja toimimaan voimavaralähtöisesti vahvuuksia ja tarvittavia taitoja tukien.

Iceheartsissa lapsilähtöinen toimintatapa tarkoittaa, että lapsen omat henkilökohtaiset taipumukset ja kiinnostuksenkohteet otetaan toiminnassa ja tekemisessä huomioon. Kasvattaja ei aseta tavoitteita tai odotuksia lapsille. Ketään ei myöskään pakoteta osallistumaan mihinkään mihin ei halua. Kasvattaja tekee yksilötyötä ja pienryhmätyötä niiden kanssa, joilla on spesifiisiä tarpeita ja haluja. Tämä vaatii kasvattajalta kaikkien lasten näkemistä ja huomioimista. Tämän sensitiivisen työtteen avulla kasvattaja pystyy antamaan henkilökohtaista palautetta sekä opastamaan ja opettamaan kullekin lapselle vaadittavia taitoja. Lapsen ja kasvattajan väliset myönteiset sosioemotionaaliset kokemukset kantavat myös lapsen muihin sosiaalisiin suhteisiin. Kasvattajan on oltava aina ystävällinen, välittävä ja hyvän tuulinen, sillä lapselle jokainen lämmin henkinen kohtaaminen luo uskoa hyvydestä. Kun lapsi kohtaa riittävästi hyvyttä, johon luottaa, alkaa hän myös jakamaan sitä eteenpäin. (Niemelä & Vartiamäki 2010.)

3.3 Liikunnan ja joukkueurheilun merkitys

Icehearts-toimintamallin tavoitteena on ennaltaehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä integroimalla huono-osaisia lapsia sellaiseen normaaliin arkielämään, joka heidän ikätoveriensa on itsestänselvyyttä. Joukkueurheilu ja liikunta eivät ole itsessään toimintamallin tavoitteita, vaan välineitä huono-osaisten lasten aktivoimiseksi ja osallistamiseksi. Joukkue on yhteisö, joka itsessään välittää, tukee ja kannustaa sen jäseniä. Joukkue toiminnan avulla lapselle tuotetaan yhteisöllisyyden ja onnistumisen kokemuksia. Iceheartsissa kaikki lapset kuuluvat joukkueeseen ja saavat pelata riippumatta heidän taidoistaan, tasostaan tai henkisistä voimavaroistaan. Pelaaminen on tavoitteellista muttei suorituskeskeistä tai kilpailuhenkistä. Tavoitteena on opettaa lapsille liikunnallinen elämäntapa, joka parantaa fyysistä kuntoa ja jaksamista sekä ennaltaehkäisee ylipainoa. (Smolej 2017.) Liikunnan ja joukkueurheilun avulla voidaan lapsille opettaa suuri määrä erilaisia taitoja, joita elämässä muutoinkin tarvitaan. Pelatessaan lapset oppivat sietämään pettymyksiä, noudattamaan sääntöjä, ottamaan muita huomioon ja keskittymään. Urheilulajia ja liikuntaa harjoitellessaan lapset oppivat, mikä on työnteon merkitys taitojen kehittymiseksi. Samalla kun lasten lajitaidot kehittyvät paranee myös heidän itseluottamuksensa ja itsetuntonsa.

Ensimmäisenä toimintavuotena Icehearts-ryhmä kokoontuu päivittäin koulun jälkeen. Tässä iltapäiväkerhotoiminnassa liikunta ja urheileminen ovat jatkuvasti läsnä. Leikkiminen, pelailu, eri urheilulajeihin tutustuminen ja lajitaitojen opettelu sekä pienimuotoiset kilpailut opettavat pienelle ydinryhmälle valtavasti taitoja, joita kaikilta ekaluokkalaisilta vielä puuttuu. Tappioiden sietämisellä, voittamisella, oman vuoron odottamisella ja pelitilanteissa syntyvien konfliktien avulla opetetaan itsesäätelyn ja toiminnanohjauksen taitoja tehokkaasti

päivittäin. Näistä taidoista on lapsille suurta hyötyä niin koulussa kuin vapaa-ajallakin. Jääsydämet-tutkimusraportissa on ensimmäisen toimintavuoden hyödyiksi lapsille lueteltu muun muassa liikunnallisuuden lisääntyminen, kaverisuhteiden parantuminen, itsetunnon ja mielialan kohentuminen, aggressiivisen käytöksen vähentyminen, pettymysten sieto- ja käsittelykyvyn paraneminen sekä rohkeuden ja avoimuuden lisääntyminen. (Appelqvist-Schmidlechner, Kekkonen, Sarparanta & Wessman 2017.)

3.4 Joukkueen kokoaminen

Joukkueen kokoaminen on pitkäkestoinen ja aikaa vievä prosessi. Se alkaa ydinryhmän valinnalla. Esikouluikäisten lasten kartoittamisella ja valinnoilla luodaan 6-10 lapsen ydinryhmä, jolla toiminta aloitetaan. Ydinryhmän kokoaminen ja toiminnan alkuvaihe ovat kriittisiä, koska niiden onnistuminen luo pohjan koko tulevan isomman ryhmän toimivuudelle. Kokemus on osoittanut, että alussa luotu luottamuksellinen ja läheinen suhde kasvattajan ja ydinryhmän lasten välille edesauttaa heidän sitoutumistaan toimintaan sen loppuun asti. Joukkuetta kasvatetaan vähitellen ryhmän sosiaalinen kantokyky ja arjen toiminta huomioon ottaen. Uusiksi ryhmän jäseniksi valitaan myös niin sanottuja tasapainottavia lapsia, joiden syrjäytymisriski ja tuen tarpeet eivät ole suurta huolta herättäviä. Icehearts-toimintaan ei pakoteta lapsia, vaan lapsen oma halu ja huoltajan suostumus ovat tärkeitä valintakriteereitä. (Smolej 2017.)

Tässä opinnäytetyössäni käsitellään vain ydinryhmän kokoamista. Icehearts-kasvattajien käsikirja (Smolej 2017) luettelee viisi toiminnallista askelta ydinryhmän kokoamiseksi. Nämä vaiheet ajoittuvat koko esikouluvuoden ajaksi. Ensimmäisessä vaiheessa kasvattaja tutustuu kaikkiin alueensa esiopetusryhmiin, lapsiin ja henkilökuntaan. Hän myös esittelee Icehearts-toimintaa sekä suunnitelmiaan esikouluvuodelle. Toisessa vaiheessa Icehearts-kasvattaja järjestää viikoittaisia liikuntatuokioita esiopetusryhmille. Hän myös keskustelee ja konsultoi henkilökunnan kanssa ja osallistuu mahdollisille retkille ryhmien kanssa. Ohjeistuksen mukaan kasvattaja viettää keskimäärin 3 tuntia viikossa ryhmän kanssa. Kasvattajan tulee myös verkostoitua ammatillisesti, jotta seuraavassa vaiheessa hän pystyy moniammatillisen yhteistyön tuloksena tunnistamaan ja valitsemaan alustavasti tuen tarpeessa olevat lapset. Neljännessä vaiheessa esikoulun henkilökunta on yhteydessä valittujen lasten huoltajiin. He esittelevät toimintaa ja kartoittavat osallistumishalukkuutta. Huoltajilta pyydetään lupa luovuttaa yhteystiedot kasvattajalle yhteydenottoa varten. Viimeisessä vaiheessa kasvattaja vieraillee lapsen kotona, jossa pidetään aloituspalaveri. Samalla kun kasvattaja tutustuu lapsen kotioloihin, kertoo hän toiminnan kokonaisuudesta, keskustelee perheen tarpeista, pyytää luvan keskustella asioista koulun ja peruspalveluiden kanssa sekä laatii kirjallisen sopimuksen lapsen osallistumisesta Icehearts-ryhmänsä toimintaan. Tämä käsikirjan ohjeistus kaikille

kasvattajille toimii tämän opinnäytetyön referenssinä. Vertailen omaa tekemistäni ja kokemuksiani muun muassa tähän ydinryhmän kokoamisohjeeseen.

Usein kasvattaja saa esitietoja lapsesta, jota tarjotaan mukaan ryhmään. Nämä tiedot saattavat perustua havaintoihin, joita on tehty muutaman palaverin perusteella nopeasti. Ammatillinen kasvattaja antaa aikaa tutustumiselle ja tiedon keruulle. Lapsen voinnista tehtävät ennusteet ja johtopäätökset eivät saa syntyä kiireellä. Tarvitaan aitoa läsnäoloa, kannustusta ja aikaa, jotta kohtaamisilla saavutetaan luottamus. Kasvattaja antaa tilaa ja kuuntelee lasta, jolloin ajan myötä todelliset piirteet lapsen persoonassa ja käytöksessä tulevat esiin. (Niemelä & Vartiamäki 2010.)

3.5 Toimintamallin kohderyhmä

Lapsia liukkaalla jäällä on kirja, joka kertoo kasvattajaseura Iceheartsin tarinan sen alkutai-paleilta aina palkituksi toimintamalliksi asti. Kirjan loppupuolella sen kirjoittaja Mika Wickström kiteyttää osuvasti 1990-luvun tilanteen Iceheartsin kohderyhmästä:

”Ei ollut sattumaa, että ensimmäinen Icehearts-joukkue oli perustettu suuren kaupungin suureen lähiöön, jossa esiintyi monenlaisia sosiaalisia ongelmia. Koulut olivat täysiä, luokkakoot isoja ja erityisopetuksen tarve tavanomaista suurempi. Hakunilan kaltaisilla alueilla oli työttömyyttä ja alkoholi-ongelmia, ja myös paljon yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheitä, joilla oli vaikeuksia selvitä arjesta. Samanlaisista lähiöistä tuli seuraavienkin jääsydänjoukkueiden kotipaikkoja.” (Wickström 2014, 92.)

Toiminnan alussa Icehearts-kasvattaja valitsee esikouluikäisistä lapsista ydinryhmän. Tämä aloitettava ryhmä sisältää normaalisti 6-10 lasta, joilla tyypillisesti on vaikeuksina impulssiherkkyys, käytös- ja tunne-elämän häiriöt sekä oppimis- ja keskittymisvaikeudet. Joillakin on myös neurologisia sairauksia ja oman toiminnan ohjauksen ongelmia. Myöhemmin toiminnan jatkessa ryhmän kokoa kasvatetaan sen sosiaalisen kantokyvyn ja toiminnan mukaan. Myöhemmin valittavilla lapsilla saattaa tuen tarve vaihdella paljonkin. Icehearts-kasvattajan käsikirja (2017) sanoo, että ydinryhmän jälkeen valittavilla tasapainottavilla lapsilla nämä tarpeet ovat luonteeltaan lievempiä, kuten vähävaraisuus, yksinhuoltajuus tai monilapsisuus.

Icehearts-joukkueiden ydinryhmän lapsilla ovat usein itsetunto ja itseluottamus äärimmäisen rikkonaisia. Heille tuottaa vaikeuksia pettymysten ja turhautumisen sietäminen. Myös erimielisyyksien selvittäminen ilman fyysistä väkivaltaa on vaikeaa. Jotkut kokevat itsensä huonomiksi tai arvottomiksi ja häpeävät itseään. Tällöin kehujen, kannustuksen ja positiivisen palautteen vastaanottaminen voi olla vaikeaa. (Niemelä & Vartiamäki 2010.) Jääsydämet-raportin tutkimustulokset osoittivat, että Icehearts-toiminnalla tavoitetaan ja tuetaan lapsia, joilla

on taustansa ja perhetilanteensa vuoksi aito tarve varhaiseen ja pitkäkestoiseen tukeen. Tutkimuksen verrokkilapsiin verrattuna Icehearts-lapset olivat yleisemmin yksinhuoltaja-, ero-, ja uusioperheistä. Perheissä oli myös useammin taloudellisia huolia sekä terveys- ja mielenterveysongelmia. Opettajien ja vanhempien arvioiden mukaan Icehearts-lapsilla oli huomattavasti yleisemmin tunne-elämän ja käyttäytymisen oireita. Icehearts-lapsista 40 prosenttia sanoi joutuvansa usein konflikteihin ikätoveriensa kanssa, olevansa usein huolestuneita tai itkettäviä usein. Yli puolet Icehearts-lapsista sanoi ärsyntyvänsä toisista lapsista. (Appelqvist-Schmidlechner, Kekkonen, Sarparanta & Wessman 2017.)

Varhaisen käytöshäiriön tärkeimpiä syytekijöitä ovat: miessukupuoli, aggressiivisuus, hyperaktiivisuus, heikot verbaaliset taidot, huono koulumenestys, toverisuhdeongelmat, vanhemmuuden heikkoudet sekä perheen hajoaminen (Sinkkonen 2005, 269). Tarjoamalla oikeanlainen tuki pojalle ja hänen huoltajilleen pystytään näitä tekijöitä parantamaan ja sitä kautta vähentämään väkivaltaa ja muuta häiriökäyttäytymistä. Käytöshäiriön hoidossa on huomioitava, että jokainen poika on yksilöllinen niin oireprofiilinsa kuin sosiaalisen ympäristönsä suhteen. Tämän vuoksi valittavat tukimuodot vaihtelevat yksilöittäin, samoin tulokset. (Sinkkonen 2005, 270-271.) Tilastollisesti alle 11-vuotiaista pojista 6 % on käytöshäiriöisiä (Sinkkonen 2005, 268). Sinkkonen mukaan pojat ovat luonnostaan levottomia. Mitä pienempiä he ovat, sitä huonommin he osaavat keskittyä yhteen asiaan ja pysyä paikallaan. Motivaatiolla on suuri merkitys lapsen keskittymiseen. Esimerkiksi ADHD-lapsetkin, jotka eivät koululuokassa pysy hetkeäkään paikallaan, saattavat istua tietokonepelejä pelaamassa pitkiäkin aikoja. Motivaation ylläpitämisen lisäksi, tulee kiinnittää huomiota lapsen tunnetiloihin, riittävään uneen ja ravintoon. Levottomat pojat tarvitsevat myös virikkeitä, leikkejä ja liikuntaa. Liikunnalla on heihin vastaavanlaisia vaikutuksia kuin psykostimulanteilla. (Sinkkonen 2005, 308-314.)

Ranskalaisen psykoanalyytikon ja transgeneratiivisen analyysin edelläkävijän Didier Dumasin (2008, 51) mukaan me isänä toistamme oman isämme statuksen ja tuotamme tiedostamatta uudelleen isämme puutteet, etenkin hänen poissaolonsa. Jos isän tekemisiä tarkastellaan lapsen näkökulmasta, eivät rankaisevan isän lyönnit ole vakavin uhka. Lapsi unohtaa fyysisen kivun helposti. Sen sijaan moraalinen kärsimys isän poissaolosta voi varjostaa lapsen koko elämää ja langettaa näin suuren huolen lapsesta. Isän läsnäolo lapsen oidipus- ja latenssvaiheen aikana ei ainoastaan tue lapsen kasvua ja mielen kehitystä, vaan on myöhemmin merkittävässä roolissa lapsen itsenäistymisessä. Lasten psykoanalyysin tärkeimpiä perussääntöjä on, että lapsi tarvitsee molempia vanhempiaan rakentuakseen. Juuri tästä syystä Dumas työssään pienten lasten kanssa analysoi aina myös molemmat vanhemmat. (Dumas 2008, 79, 87.) Samoin Icehearts-lapsia valittaessa ja huolen tasoja pohtiessa on aina kartoitettava lapsen lisäksi molempien vanhempien tilanteet, ja tehtävä niistä tai toisen vanhemman poissaolosta tarvittavat johtopäätökset.

Icehearts-toiminnassa mukana olevat lapset ovat taustoiltaan, tuen tarpeiltaan sekä vahvuuksiltaan erilaisia. Icehearts on kaksitoista vuotta kestävä tukimuoto, jonka aikana lasten elämäntilanteet ja haasteet muuttuvat. Vuonna 2016 tehdyssä tutkimuksessa Icehearts-kasvattajat nimesivät omista joukkueistaan yleisimpiä syitä lasten tuen tarpeeseen seuraavasti. Lapsista 66 % oli vähävaraisista perheistä, 59 % oli ilman harrastusta, 52 % oli erityisopetuksessa, 47 % tuli yksinhuoltajaperheestä, 46 % oli lastensuojelun asiakkaina, 37 %:lla oli psykiatrinen diagnoosi tai hoito, 27 % oli maahanmuuttajataustaisia ja peräti 11 % oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Tutkimuksesta saadut tiedot ovat suuntaa antavia, mutta kuvastavat hyvin Icehearts-toiminnan kohderyhmän koostumusta ja huono-osaisuuden riskitekijöitä. Useimmilla lapsista riskitekijöitä on kasautunut useampia, jolloin laaja-alainen ja pitkäkestoinen tuki on enemmän kuin tarpeellinen. (Smolej 2017.)

3.6 Toimivaa monialaista yhteistyötä

Icehearts-kasvattaja toimii peruspalvelujen tukimuotona koulun ja sosiaalitoimen rinnalla. Kolmannen sektorin toimijana kasvattajalla ei ole itsestään selvää asemaa palvelukentässä. Siksi kasvattajan on tärkeää luoda hyvät ja toimivat suhteet moniin eri toimijoihin ja ammattikuntiin. (Wickström 2014.) Kaikki verkostoituminen lähtee lapsen tarpeista ja lapsen etu menee kaiken edelle. Icehearts-kasvattajan yhteistyökumppaneina ovat lapset perheineen ja tukiverkostoineen, esikoulu- ja kouluyhteisön ammattilaiset, kuten opettajat, kuraattorit ja psykologit, sosiaali- ja terveystoimi sekä muut ammattilaiset, jotka työskentelevät lapsen kanssa. Verkostoissa toimiessaan kasvattaja on lapsen edustaja, tulkki ja tarvittaessa asiantuntija (Smolej 2017). Ydinryhmää kasattaessa kasvattaja tutustuu alueensa päiväkotien ja esikoulujen ammattilaisiin. Hänen tärkeä tehtävänsä on löytää ne tahot, joilla on kustakin lapsesta tarvittavaa tietoa ja näkemystä. Tiedonkeruun ja jakamisen ohella kasvattaja osallistuu verkostoissa lasta koskevien asioiden, kuten tukimuotojen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Ydinryhmän kasaamisvaiheessa kasvattajan tulee myös verkostoitua tulevan koulun henkilöstön kanssa, jotta ensimmäisen lukuvuoden alku sujuisi jouhevammin.

Kasvattajan käsikirjassa on lueteltu tahoja, joiden kanssa Icehearts-kasvattajat ovat tehneet yhteistyötä ja joihin tulevan kasvattajankin on hyvä olla verkostoitunut, mikäli lapsella tai perheellä esiintyy tuentarvetta. Esimerkkejä tällaisista ammattilaisista Smolej (2017) listaa koulun ja esiopetuksen lisäksi muun muassa lastensuojelun, perheneuvolan, terveydenhuollon, päihdepalveluiden, nuorisotoimen, nuorisotalojen sekä poliisin työntekijät. Näissä ammatillisissa ja alueellisissa verkostoissa kasvattajan rooli on toimia lapsen asiat tuntevana ammattilaisena. Käsikirjasta kuitenkin puuttuu tietoa siitä, miten ja miksi kartoitusvaiheessa olevan kasvattajan kannattaisi verkostoitua ennen kuin hän tuntee valitut lapsensa, heidän perheensä sekä heidän ammatilliset tukiverkostonsa. Tästä ydinryhmän valinnan ja tiedonkeruun vaiheesta on käsikirjassa ainoastaan maininta palaverista, jossa kasvattaja, päiväkodin

henkilökunta, lastensuojelun työntekijä ja kiertävä erityislastentarhanopettaja keskustelevat lapsista.

3.7 Lapsen ja perheiden kanssa työskentely

Icehartsin tarjoama pitkäkestoinen tuki ja rinnalla kulkeminen eivät kohdistu ainoastaan joukkueen lapsiin. Lapsen lisäksi hänen perheenjäsenensä ja joskus jopa ihmiset heidän tukiverkostoissaan kuuluvat tuen piiriin. Iceheartsissa on huomattu, että erinomainenkaan lapsen kasvun tukeminen koulussa ja vapaa-ajalla ei riitä, jos kotona asiat ovat rempallaan. Siksi Icehearts-toimintamallin sisällä on jatkuvasti kehitetty tehokkaita perhetyön menetelmiä kuntien sosiaalipalvelujen rinnalle ja niiden tehostamiseksi. Käytössä ovat muun muassa Ihmeelliset vuodet- ja Lapset puheeksi menetelmät sekä kasvattajien monipuoliset toimintatavat eri tilanteissa. Kasvattajan pitkäkestoisen työn, tuttuuden ja saavutetun luottamuksen takia, hän on omiaan havainnoimaan, puuttumaan ja tukemaan perheitä kaikenlaisissa tilanteissa. Icehearts kasvattaja on usein perheiden mukana sosiaali- ja terveydenhuollon lasta tai perhettä koskevissa palavereissa. Niissä hän toimii perheen luotettavana kumppanina ajamassa lapsen etua. Muutoinkin kasvattajan rooli on olla perheiden tuki. Koska kasvattaja tuntee perheet hyvin, on hänellä mahdollisuus ja kyky käyttää yksilöllisiä kohtaamistapoja tukityössään. Perheiden tuentarpeet ovat erilaisia ja saattavat vaihdella tilanteitten mukaan. Jotkut saattavat tarvita käytännön apua arkisissa asioissa kuten hakemusten täyttämässä ja toimittamisessa tai uuden asunnon etsimisessä. Toiset saattavat tarvita tukea omassa vanhemmuudessaan. Tällöin keskustellen ja kannustaen voidaan tukea esimerkiksi uupunutta tai epätietoista huoltajaa. On huomioitavaa, että erilaisten tuen tarpeiden lisäksi perheillä on vaihtelevat tavat ja kyvyt ottaa apua vastaan. Tähänkin auttaa, kun kasvattaja tuntee perheen riittävän hyvin. Mielestäni tärkein asia perheiden tukemisessa on se tieto huoltajilla, että Icehearts-kasvattaja on aina tavoitettavissa ja, että hänen kanssaan voi aina puhua kaikista perheeseen liittyvistä asioista luottamuksellisesti. Sillä usein paras apu huoltajalle on toimia kuuntelevana, empaattisena ja tuttuna keskustelukumppanina puhelimitse, tapaamisessa tai kotikäynnillä. Aina ei kasvattajan apu yksin riitä, siksi Icehearts-kasvattajan on hyvä tuntea oman kuntansa terveys- ja sosiaalipalvelujärjestelmä, jolloin hän voi ohjata perheitä heille sopivien palveluiden asiakkaaksi. Kasvattaja on mukana myös, kun perhe kohtaa kriisin. Hän on kykenevä auttamaan perhettä niin henkisesti kuin materiaalisestikin esimerkiksi ruoka-avulla. Kasvattajan apuna on isompien kriisien kohdalla yhdistyksen kriisiryhmä. Päivittäisessä arjessa Icehearts-kasvattaja pyrkii työllään vahvistamaan lasten ja heidän huoltajiensa välistä suhdetta vuoro-vaikutuksellisin keinoin. (Smolej 2017.)

3.8 Koulutyö

Icehearts-kasvattajan työnkuvaan kuuluu olennaisena osana koulutyö, jossa kasvattaja jalkautuu koulun arkeen ja oppitunneille. Hän ei ole opettaja, ei koulunkäyntiavustaja eikä kuraattori. Icehearts-kasvattaja on sosiaali- ja kasvatustieteen ammattilainen, joka työskentelee koulussa opettajia ja oppilaita kokonaisvaltaisesti tukien (Niemelä & Vartiamäki 2010). Etenkin peruskoulun ensimmäisten vuosien aikana lähes puolet kasvattajan ajasta kuluu koulutyöhön. Tuona aikana hän on mukana luomassa perustaa lapsen myönteiselle käsitykselle itsestään oppijana ja koululaisena sekä kehittämässä valmiuksia myöhempää koulunkäyntiä varten. Hyvin tehty perusta yhdessä koulun kanssa auttaa lasta koko koulu- ja opiskeluaikana. Vanhempien koululaisten ja opiskelijoiden kanssa Icehearts-kasvattaja tekee koulutyötä tarpeen mukaan. Hän auttaa lapsia ja aikuisia mm. läksyissä, koululuokassa, koulun retkillä ja koulupalaverissa. Icehearts-kasvattajalla on tärkeä rooli lapsen tukemisessa koulutuksen nivelvaiheissa. Hän on tuttu ja turvallinen aikuinen, joka siirtyy lapsen mukana esikoulusta ensimmäiselle luokalle, ala-asteelta yläasteelle sekä peruskoulusta toisen asteen kouluun.

Iceheartsin koulutyön tärkeimpänä tavoitteena on tukea joukkueen lasten sopeutumista kouluun ja opiskeluun. Yhdessä perheen, opettajien ja oppilashuollon kanssa kasvattaja sopii käytännöistä, joilla kutakin lasta tuetaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapsen luottamus aikuisiin, omiin taitoihinsa ja itseensä näyttelee tärkeää osaa koulun sujuvuudessa. Koulutyön suurin ongelma on resurssien rajallisuus, tämä vaikuttaa eniten lapsiin, joiden selviäminen koulusta ja sosiaalisista tilanteista on muutoinkin erityisen hankalaa. Mikäli lapsi ei saa riittävästi tukea ja apua opettajalta, voi lapsi kokea opettajan välinpitämättömäksi, koulusta tulee ahdistava paikka, jossa riittävän huomion saamiseksi täytyy aiheuttaa aina vain suurempaa häiriötä. (Niemelä & Vartiamäki 2010). Siksi tuen lähtökohta on positiivisen erityishuomion antaminen lapselle sekä myönteisen käytöksen vahvistaminen. Icehearts-kasvattaja on koulussa yksi ”ylimääräinen” aikuinen. Tämä mahdollistaa joustavan ja nopean reagoinnin erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin. Hän toimii mm. konfliktien sovittelijana, riehuvan oppilaan rauhoittelijana, kuuntelevana aikuisena ja henkilökohtaisena opettajana niille, jotka eivät juuri sillä hetkellä pysty olemaan omassa luokassaan. Nämä kaikki koulua ja koulunkäyntiä rauhoittavat interventiot tukevat sekä kaikkien oppilaiden hyvinvointia ja opiskelua, myös henkilökunnan jaksamista ja työhyvinvointia.

Ydinryhmän lasten aloittaessa ensimmäistä kouluvuottaan on kasvattaja auttamassa ja ohjaamassa lasta hänen uudessa tilanteessaan ja ympäristössään. Pystyäkseen tukemaan lapsen koulunkäynnin aloitusta ja oppimista sekä vahvistaakseen hänen osallisuuttaan, tulee kasvattajan tuntee lapsi hyvin. Hän avustaa lapsen koululuokassa niin lasta kuin opettajaakin. Näin lapsen ja koko luokan oppimisedellytykset paranevat. Koulun aloituksessa tiedonvälitys on yksi tärkeimpiä kasvattajan tehtäviä. Hän osallistuu koulupalaveriin, oppilashuollon

palavereihin sekä muihin monialaisiin verkostotapaamisiin. Lisäksi kasvattaja konsultoi tarvittaessa eri ammattilaisia lasta koskevista asioista. Tavoite on, että kaikilla lapsen kanssa työskentelevillä sekä huoltajilla ja läheisillä on yhdenmukainen ymmärrys lapsen tilanteesta, tuen tarpeesta, auttamisesta ja toimenpiteistä. Näin pyritään varmistamaan oikea-aikainen apu ja yksilöllinen tuki lapselle heti koulun alusta alkaen.

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyöni toteutuksessa oli kaksi selkeästi eri vaihetta ja toteutustapaa. Ensimmäisessä vaiheessa keväällä fokukseni oli verkostoitumisessa, poikien valintaprosessissa sekä informaation keräämisessä. Toiminnan toinen vaihe alkoi kesän jälkeen, kun varsinainen Icehearts-toiminta alkoi poikien kanssa. Silloin toiminnan aloittamisen sujuvuus sekä vaikuttavuus olivat suurennuslasini alla. Johtuen toimintojen erilaisesta luonteesta, myös tutkittavat yksityiskohdat ja kehitystyön painopisteet olivat kevään ja syksyn osalta erilaisia.

Kevään aikana toteutettiin kaksi merkittävää toimintakokonaisuutta. Ne olivat verkostoituminen ja lapsien kartoitus. Niistä saatujen kokemusten kirjaaminen opinnäytetyöhöni tulee kehittämään Icehearts-joukkueiden valintaprosessia, ja näin myös tulevien Icehearts-kasvattajien työn aloittamista. Molempiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin liittyi olennaisena osana informaation kerääminen ja analysoiminen tehtyjen valintojen tueksi.

Verkostoitumisella toiminnan alkuvaiheessa tarkoitetaan niiden ammattilaisten ja organisaatioiden löytämistä ja tunnistamista, joissa kaikki se tieto on mitä kunkin toimialueen lapsista on saatavilla. Tärkeitä huomioita ovat myös muun muassa, mitä toimenpiteitä tiedon saaminen on minulta vaatinut sekä onko tieto ollut paikkansapitävää ja relevanttia. Se tapa ja henkilöt, joilta varhaiskasvatuksen, koulu- sekä terveys- ja sosiaalitoimen sisältä olen tarvittavaa tietoa saanut, on dokumentoitu tarkasti. Tämä tulee helpottamaan ja nopeuttamaan tulevien kasvattajien verkostoitumista, tiedonkeruuta sekä toiminnan aloittamista.

Lapsien kartoitus tarkoittaa tässä kohtaa kasvattajan jalkautumista lasten keskuuteen ensimmäiselle luokalle kouluun, esikouluun tai päiväkotiin. Tarkoituksena on siis viettää mahdollisimman paljon aikaa valittujen ikäluokkien lasten kanssa leikkien, pelaillen ja havaintoja tehdessä. Tutustuminen ja ystävystyminen tuleviin Icehearts-lapsiin heidän arkisessa ympäristössään on sekä informatiivista, että auttaa toiminnan alkaessa kasvattajan ja lapsen suhteen rakentumisessa. Opinnäytetyölläni pyrittiin löytämään myös hyviä käytänteitä puheeksiottamiseen vanhempien kanssa sekä oikeanlaisen vuorovaikutuksen löytämiseksi tukea tarvitsevan lapsen kanssa.

Syksyllä 2018 varsinainen Icehearts-toiminta käynnistyi ja opinnäytetyöni toinen vaihe sen mukana. Toisessa vaiheessa keskityttiin tutkimaan asioita ja tapahtumia, jotka ovat edesauttamassa tai haittaamassa lasten koulunkäynnin ja iltapäivätoiminnan sujuvuutta ja lasten sopeutumista. Syksyllä toiminnan ja tutkimuksen painopiste siirtyi aluksi yksittäisistä lapsista perheineen kohti ryhmää ja yksilöä osana sitä. Tällöin tarkastelussa olivat miten erilaiset arjen haasteet vaikuttavat lapsen kykyyn toimia Icehearts-ryhmässä tai luokkahuoneessa. Sekä toisaalta, mitä uusi ryhmä voi tarjota erilaisista lähtökodista mukaan otetuille tukea tarvitseville lapsille. Mielenkiintoista oli nähdä millaisiin asioihin ja millä intensiteetillä alkanut koulutaival ja Icehearts-toiminta kunkin lapsen osalta vaikutti.

Tärkein kysymys oli: Mikä on Icehearts-toiminnassa mukanaolon vaikutus kunkin lapsen hyvinvointiin? Tähän kysymykseen toivoin löytäväni syksyn edetessä vastauksia. Tällöin palasin jälleen tarkastelemaan poikia yksilöinä perheineen ja taustoineen. Oliko havaittavia muutoksia pojassa ja hänen käytöksessään tapahtunut? Oliko tuentarve lisääntynyt vai vähentynyt? Miten poika voi kotona? Ja ennen kaikkea oliko huoli pojasta ja hänen tulevaisuudestaan pysynyt samana, lisääntynyt vai vähentynyt? Nämä ovat niitä kysymyksiä, mihin koko Suomen Icehearts yhdistyksen toiminnalla haetaan vastauksia. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että jo ensimmäisen vuoden aikana toiminnan vaikuttavuus on merkittävää. Minun tutkimukseni sisältää ainoastaan toiminnan aloituksen, joten konkreettisia tuloksia toiminnan pitkäkestoisiin vaikutuksiin valituille lapsille on mahdotonta saada. Sen sijaan mahdollista oli kartoittaa sitä henkistä ilmapiiriä, missä lapset ja heidän perheensä olivat loppusyksyllä ja, miten se oli kevästä muuttunut. Sillä jo pelkästään pieni henkinen muutos parempaan sekä tietoisuus oikeanlaisen tuen saamisesta vuosiksi eteenpäin, saattaa laskea huolen astetta lapsesta merkittävästikin. Tällaisia muutoksia voisivat olla esimerkiksi koulunkäynnin sujuvuuden paraneminen uusien tukitoimien avulla tai Icehearts-toiminnan sujuvuus ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Minulle tuo tieto vastasi kysymykseen, että olinko valinnut oikeita poikia mukaan ryhmääni? Poikia, jotka oikeasti hyötyvät Icehearts-toiminnasta.

Lukuisten keskustelujen ja muistiinpanojen lisäksi kehitystyöni apuna käytin kolmea työkalua. Ensimmäinen käyttämäni työkalu oli omaan käyttööni kehittäämäni taulukko, jolla analysoin valintaprosessissa keräämääni informaatiota lapsista ja heidän taustoistaan. (Liite 1) Tässä työkalussa oli teoriasolla yhdistetty Stakesin työryhmän Huolen vyöhykkeistön huolen tasot sekä THL:n ja Sitran tutkimuksen syrjäytymisen riskiluokat, jotka on saatu kohorttitutkimuksessa lapsuudenperheen taustatekijöistä. Toinen käyttämäni työkalu oli Icehearts-kasvattajille kehitetty uusi lapsikohtainen seuranta- ja arviointiohjelmisto, jonka käyttöönotossa ja kehityksessä toimin pilottina. Tarkoitus oli saada lapsikohtainen informaatio helppoon ja tietoturvalliseen muotoon, jonka päivittäminen ja analysoiminen on vaivatonta mutta tehokasta. Tulen opinnäytetyössäni kuvaamaan työkalua menemättä kuitenkaan salassa pidettävien yksityiskohtien tasolle. Kolmas työkalu oli loppusyksyllä tehty Webropoli-kysely lasten huoltajille.

Siihen oli valittu kysymyksiä, jotka kartoittivat minulle sen, miten lapsen kotona koettiin toiminnan vaikuttavuus ja vuorovaikutuksen toimivuus. Myös tätä työkalua koskevat samat eettiset- ja salassapitosäännökset kuin lapsikohtaista-arviointityökalua.

4.1 Ydinryhmän lasten rekrytointi

Tulevien Icehearts-poikien rekrytointiprosessi alkoi käytännössä heti lokakuussa 2017, kun allekirjoitin työsopimuksen, jossa sitouduin ottamaan uuden Icehearts-ryhmän kasvattajan vastuun seuraaviksi kahdeksitoista vuodeksi. Uusien ryhmien sijoittumisesta Vantaan kouluille käytiin kova kilpailu ala-asteiden rehtoreiden ja koulutoimen aluekoordinaattoreiden kesken. Lopulta syksyllä kolme koulua valikoitui toiminnan aloittamiseksi Korso-Koivukylä-talousohje-alueelta. Huomioitavaa on, että kaupunki oli tehnyt päätöksen kuudesta uudesta ryhmästä jo yli vuosi aikaisemmin. Ensimmäisten kolmen ryhmän oli tarkoitus aloittaa jo vuoden 2017 alussa ja loppujen tasan vuotta myöhemmin. Monien vaiheiden ja palaverien jälkeen Vantaalle saatiin yhteensä vain kolme uutta Icehearts-ryhmää, joissa lasten kartoitus alkoi loppuvuodesta 2017 ja itse toiminta syksyllä 2018.

4.1.1 Verkostoituminen ja yhteistyö

Icehearts-kasvattaja tarvitsee työssään paljon tärkeää ja ajantasaista tietoa pystyäkseen identifioimaan, reagoimaan ja auttamaan erilaisten tuentatarpeiden ja huolien noustessa esiin. Tämä ajantasaisen tiedon vaikutus korostuu myös uusia lapsia toimintaan valittaessa. Tiedon saamisen edellytyksenä on monialainen yhteistyö ja tiedonsiirto. Relevantin tiedon ja sen hallussaan pitävien ihmisten löytäminen ja oikeanlainen kommunikaatio vaatii laajaa ja syvällistä verkostoitumista. Samalla verkostoituessaan Icehearts-kasvattajalla on yhä tänä päivänä kaksi tärkeää missiota. Toinen niistä on itsensä tunnetuksi tekeminen ja oman ammattitaitonsa ja luotettavuutensa osoittaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Toinen yhtä tärkeä asia on tuoda eri tahojen tietoisuuteen faktatietoa siitä, mitä Iceheartsin-toimintamalli on ja miksi toiminta on juuri tässä ja nyt tärkeää. Sillä vaikka monet ovat kuulleet Iceheartsista ja jotkut jopa olleet tekemisissäkin toiminnan kanssa, saattaa heillä kaikilla olla täysin väärä kuva siitä, mitä Icehearts-toiminta oikeasti on. Itse olen usein kuullut muiden suusta, että Icehearts on köyhien jääkiekkjoukkue tai maahanmuuttajien urheiluseura, ja nämä siis aina positiivisessa kontekstissa. Luulipa yksi lastensuojelun sosiaalityöntekijäkin, että olemme koulun iltapäiväkerho. Kaikki nämä kommentit ja kohtaamani epätietoisuus toiminnastamme varsinkin alan ammattilaisten osalta vaikuttivat hyvin paljon siihen tapaan, jolla verkostoituessani itsestäni ja toiminnastani puhuin. Vantaalla oli ennen omaa verkostoitumiseni aloitusta toiminut jo vuodesta 1996 alkaen yhteensä kuusi Icehearts-ryhmää. Siksi erehdyin luulemaan, että tulevat yhteistyötahoni olisivat olleet asioista paremmin perillä. Voin vain kuvitella millainen työ uusilla paikkakunnilla on saada yhteistyö sujuvasti käyntiin.

Aloitin oman verkostoitumiseni koululta, johon tuleva ryhmäni oli nimetty. Ennen kuin olin tavannut yhtään tulevan joukkueeni poikaa, olin tutustunut kaikkiin niihin aikuisiin, joita he tulevina ekaluokkalaisina koulussa kohtaisivat. Ensimmäisenä tapasin koulun rehtorin. Mielestäni rehtori on yksi tärkeimmistä Icehearts-kasvattajan kumppaneista, koska viimekädessä yksin hän mahdollistaa paljon tärkeitä asioita toiminnallemme. Minun joukkueelleni rehtori antoi muun muassa mahtavat kerhotilat ja kalusteet sekä riittävästi liikuntasalivuoroja ympärivuotiseen käyttöömme. Hän on myös monin tavoin tukenut toimintaamme sekä yleisenä tuonut kaikkialla esiin Icehearts-toiminnan tärkeyden koululle ja sen oppilaille.

Icehearts-kasvattajan työssä kouluissa on oppilaiden tukemisen ja auttamisen lisäksi lähes yhtä tärkeää olla auttamassa ja tukemassa koulun aikuisia. Siksi käytin talven 2017-2018 työskennellen koulussa. Halusin tutustua juuri tämän koulun ihmisiin ja toimintaan. Koko koulun toimintatapoihin ja arjen rutiineihin tutustuessani koin tarpeelliseksi myös tutustua syvällisemmin rehtorin, vararehtorin ja koulusihteerin tehtäväkenttään, toiminta- ja johtamistapoihin sekä luonnollisesti heihin ihmisiinä. Heidän luomansa työilmapiiri tulisi vaikuttamaan minun työhöni sekä ryhmäni poikiin välillisesti minun, opettajien ja koulunkäyntiavustajien kautta. Koen, että kun arjen rutiinit toimivat ilman yllätyksiä ja jatkuvaa säätämistä on helppoa keskittyä omaan tekemiseensä. Tätä toivon kaikille kasvattajille ja opettajille heidän koulutyössään.

Opettajan työ on vastuullista sekä usein raskasta ja kuormittavaa. Koulunkäyntiavustajat ja ohjaajat, erityisopettajat sekä Icehearts-kasvattajat ovat arjessa vähentämässä opettajien kuormaa. Etenkin erityistä tukea tarvittavien oppilaiden auttaminen ja tukeminen vaatii saumatonta yhteistyötä esimerkiksi pienluokassa. Lapsia opettaessa sekä etenkin kasvatettaessa on tärkeää, että kaikki aikuiset toimisivat johdonmukaisesti samalla tavalla. Viimekädessä rajojen asettaminen ja vastuu kasvatuksesta tulisi koulussa olla opettajalla. Jos kuitenkin opettajaa avustavat aikuiset toimivat eri tilanteissa eri tavoin, saattavat lapset olla hämillään siitä, mitä pitää tai saa tehdä. Pahimmassa tapauksessa lapset saattavat käyttää tilaisuutta hyväkseen valiten kuhunkin tilanteeseen omasta mielestään sopivimman aikuisen. Olen oppinut, että vaikka koulussa olisi käytössä yhtenevä linjaus pedagogisesti, kasvatuksellisesti ja ongelmatilanteiden varalle, on jokaisella opettajalla oma henkilökohtainen tapansa toimia ja reagoida eri tilanteisiin. Tähän opettajan tapaan toimia tulisi myös Icehearts-kasvattajan yrittää mukautua. Joskus kasvattaja ei toimisi samalla tavoin kuin opettaja, mutta kokonaisuuden kannalta on tärkeämpää yksittäisissä tilanteissa toimia yhtenevästi. Tällaisen yhtenevän ja johdonmukaisen linjan toteutuminen vaatii todellista tiimityöskentelyä, joka perustuu avoimuuteen ja molemminpuoliseen luottamukseen. Käytin koko talven tutustuakseni kaikkien tulevien ekaluokkalaisten opettajien, avustajien ja heistä muodostettujen parien työn seuraamiseen. Samalla tutustuin heihin ja heidän tapoihinsa sekä löysin oman roolini kussakin

luokassa, miten parhaiten tukisin opettajaa, yksittäistä oppilasta ja koko luokkaa. Koin tämän tutustumisen todella tärkeänä verkostoitumisena, koska näin saavutimme täyden valmiuden aloittaa tiimityöskentelymme tulevien oppilaiden kanssa jo puolivuotta ennen heidän koulun alkuaan. Tulevia lapsia varten tutustuin myös hyvissä ajoin koulumme oppilashuoltoryhmään. Koska tiesin jatkossa työskenteleväni paljon koulupsykologimme ja koulukuraattorimme kanssa, halusin luoda hyvät ja luottamukselliset välit heidän kanssaan. Ajoitus oli sikälikin oikea, että alkuvuodesta 2018 lapsia kartoittaessani esikouluissa käytin heidän konsultointi apuun useissa kysymyksissä, joita huoli pojissa oli herättänyt. Annoin heille myös paljon omakohtaista tietoa tulevista ekaluokkalaisista ja heidän haasteistaan sekä tuen tarpeistaan. Tulevan toimintamme takia tutustuin myös muihin koulumme työntekijöihin ja heidän työnsuhteensa. Muun muassa terveydenhoitaja, lääkäri, keittäjä, siivooja ja kiinteistön hoitaja ovat henkilöitä, joita kasvattajana tarvitsen koulussamme jatkuvasti. On hienoa, kun itse tietää mistä apua saa pyytämällä ja kun tuntee hyvin kaikki ihmiset etukäteen voi myös luottaa heidän apuunsa.

Ennen kuin olin yhtään tulevaa ekaluokkalaista tavannut olin jo tutustunut kaikkiin koulumme työntekijöihin ja suureen joukkoon oppilaita. Olin myös löytänyt oman paikkani työyhteisössä. Luottavaisin mielin olin valmis jalkautumaan esikouluihin. Ennen sitä kävimme uusien kasvattajien kanssa tutustumassa alueemme koulutoimen aluekoordinaattoreihin tammikuun alussa. He olivat ainoita henkilöitä koulutoimen piiristä, joilla oli tuolloin tietoa tulevista ekaluokkalaisista. Kokouksessa tai sen jälkeen ei meille kuitenkaan tietoja jaettu. Päinvastoin kokouksessa kasvattajat kertoivat itsestään, suunnitelmistaan ja aikatauluistaan. Koordinaattoreita kiinnosti muun muassa miten, kuinka monta ja minkälaisia lapsia jalkaudumme etsimään. Tällaisiin palavereihin on Icehearts-kasvattajan syytä valmistautua huolellisesti. Minulle kaikki kysymykset tulivat hieman yllättäen, koska olin kuvitellut heidän tietävän enemmän toimintastamme. Viimeistään tämän palaverin jälkeen olin valmis puhumaan työstämme koska vaan ja kenelle vain. Vaikka palaveristamme eivät kasvattajat lisää tietoa saaneet, saimme kuitenkin sovittua uuden palaverin ajankohdan. Helmikuun puolella välissä tapaisimme koordinaattoreiden lisäksi esiopetuksen tärkeitä ihmisiä. Palaveria ennen olin saanut jo oman verkostoitumiseni käyntiin esiopetuksen puolella. Olin kartoittanut, että meidän koulupiirimme alueella oli yhteensä seitsemän esikouluryhmää, joista lapset kouluumme siirtyisivät. Nämä seitsemän ryhmää olivat viidessä eri päiväkodissa, joissa oli yhteensä kolme eri päiväkodinjohtajaa. Ensitöikseni olin yhteydessä johtajiin ja sovin heidän kanssaan erilliset tapaamiset. Näissä tapaamisissa kerroin itsestäni, tulevasta ryhmästäni, Iceheartsista sekä aikatauluistani ja suunnitelmistani. Kaikki johtajat ottivat minut lämpimästi vastaan ja tunnistivat heti omista lapsistaan, keitä olin tulossa etsimään. Johtajat esittelivät minut henkilökunnalleen ja sain sovittua kaikkien esikouluryhmien opettajien kanssa aikatauluista ja toimintatavoista. Varsinainen verkostoituminen ja luottamuksellisten suhteiden rakentuminen eri ryhmien henkilökunnan kanssa jäi tapahtuvaksi pikkuhiljaa omien ryhmässä viettämieni päivien aikana.

Lopulta juuri näiden henkilöiden, opettajien ja hoitajien, panos koko valintaprosessissa oli kaikista merkityksellisin. Tämä siksi, että juuri he tapasivat arjessa päivittäin sekä etsimäni lapset, että heidän huoltajansa. Heidän huomioidensa avulla useita lapsia ja heidän perheitään oli ohjattu erilaisten tukien piiriin jo ennen tapaamistamme.

Juuri ennen helmikuun kokoustamme saimme koulullemme ensimmäisiä tietoja tulevista eka-luokkalaisistamme. Mukana oli lista, johon oli merkitty kaikki ne lapset, jotka haasteidensa takia olivat Sujuvasti kouluun prosessissa. Käytännössä nämä lapset olivat esikouluistaan valikoituneet tuleviksi ekaluokkalaisiksi, jotka vaativat enemmän tukea ja siksi myös tiedonsiirto oli tehostettua. Se ei kuitenkaan ollut niin tehostettua ja avointa, että tieto olisi kuulunut Icehearts-kasvattajalle. Olisin siis ensimmäistä kertaa saanut nimiä pojista, jotka voisivat tarvita Icehearts-ryhmäni tarjoamaa apua. Yllätykseni oli suuri, kun kuulin, ettei minun kuulu tietää tällaisia nimiä. Ehkä tästä suivaantuneena päätin, että kaikki muiden tekemät listat, kertomukset ja diagnoosit saivat jäädä minun osaltani lukematta. Päätin tutustua lapsiin itse ja tehdä muiden lähellä lapsia olevien aikuisten avustuksella omat listani ja kertomukseni.

Helmikuun kokouksessa tutustuin vielä valintaprosessini kannalta tärkeisiin ihmisiin. Jälleen kerran olimme kaikkien uusien kasvattajien kanssa kerääntyneet kertomaan uusille ihmisille työstämme ja ajatuksistamme yhteistyön ja tiedonsiirron osalta. Tällä kertaa meitä oli koulujen aluekoordinaattorien lisäksi kuulemassa varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Paikalla olivat koko toiminta-alueestamme vastaavat esiopetuksen psykologi ja kuraattori sekä kolme kiertävää erityislastentarhanopettajaa. Heillä kaikilla oli vahva näkemys kartoittamamme ikäryhmän lapsista ja heidän haasteistaan. Sen sijaan, että olisimme pyytäneet heiltä nimiä tai listoja, kerroimme heille tarkasti toivomuksemme. Selvitettyämme miten ja millaisia lapsia etsimme, pyysimme heitä omassa työssään konsultoimaan esikouluryhmien vastaavien opettajien kanssa lapsista, joille Icehearts heidän mielestään sopisi. Ja kun myöhemmin yksittäisen lapsen huoltajalta saadaan lupa puhua Icehearts-kasvattajalle lapsen tilanteesta, voidaan yhdessä jakaa suuri määrä kertynyttä tietoa lapsesta ja hänen taustoistaan.

Useiden Icehearts-ryhmien kasaus- ja valintaprosesseissa on ollut mukana myös kaupunkien sosiaalityö ja ennen kaikkea lastensuojelu. Siksi ihmettelin kuinka nyt Vantaalla näin ei ollut. Olimme saaneet yhdistykseemme reilun vuoden aikana vain muutamia sähköpostilla saapuneita yhteydenottoja, joissa kyseltiin asiakkaalle paikkaa Icehearts-ryhmään. Useimmat kyselyt koskivat väärän ikäisiä poikia, joille emme voineet tarjota apuamme. Yksi vanhempi kysely osui minun tontilleni ja otin siitä selvää menestyksekkäästi myöhemmin keväällä. Sen sijaan alkuvuodesta saapunut sähköposti eräältä lastensuojelun työntekijältä herätti minussa hälytyskellot soimaan. Koska viestin sisältö oli hieman sekava, päätin soittaa kyseiselle työntekijälle. Puhelumme aikana tajusin, ettei hän tiennyt juurikaan Iceheartsista tai toiminnastamme. Muistan miettineeni, että onko vaihtuvuus Vantaan lastensuojelun työntekijöissä niin

suurta, että sieltä löytyisi paljonkin ammattilaisia, jotka eivät tietäisi vuodesta 1996 asti kaupungissamme toimineesta Iceheartsista. Niinpä päätin puhelun lopuksi tarjota itseäni kertomaan toiminnastamme ja kohderyhmästämme hänelle ja hänen kollegoilleen. Työntekijä otti tarjoukseni ilolla vastaan ja kertoi heillä olevan jokaviikkoinen tiimipalaveri, johon usein tulee ulkopuolelta vierailijoita esittelemään toimintaansa. Sovimme, että hän puhuu esimiehensä kanssa, jonka jälkeen sovitaan aika vierailulle. Harmikseni ei kyseinen vierailu koskaan toteutunut. Mutta heti seuraavalla viikolla sain kutsun palaveriin, jossa huhtikuun loppupuolella pääsimme kaikkien Vantaan kasvattajien kanssa tapaamaan lastensuojelun johtajia ja esimiehiä. Tämä palaveri oli hyvä tilaisuus verkostoitua sekä tuoda itseään ja toimintaamme esiin lastensuojeluun. Sain jatkoa varten muutaman tärkeän kontaktin ja toivottavasti lastensuojelun työntekijät tietoa Iceheartsista.

4.1.2 Tukea tarvitsevien lasten tunnistaminen ja huoltien kartoitus

Kuten edellä olen kuvannut, päätin jalkautua esikouluille lapsia kartoittamaan ilman minkäänlaista esitietoa ryhmistä tai yksittäisistä pojista. Aloitin tulevien Icehearts-poikien etsinnän esikoulusta, joka sijaitsi samassa rakennuksessa koulumme kanssa. Tässä esikoulussa oli kaksi eri ryhmää, joiden lasten ja työntekijöiden kanssa toimin eri päivinä erikseen. Ryhmien opettajat ja hoitajat olivat minulle jo valmiiksi koulun käytäviltä ja pihalta tuttuja, joten pääsin sisään toimintaan ilman suurempia esittelyjä. Heti ensimmäisestä päivästä alkaen, kun minut oli ensin ryhmän lapsille esitelty, pääsin innokkaiden lasten kanssa leikkimään, pelaamaan ja tarkkailemaan heidän toimintaansa eri tilanteissa. Varsinkin pojat ottivat minut ilolla vastaan, koska ryhmässä ei ollut aikuisia miehiä töissä. Ensimmäisten päivien aikana olin jopa häkeltynyt saamani huomion määrästä ja tavasta, jolla pojat suorastaan vaativat huomiotani ja hyväksyntääni. Niinpä tajusin, että jalkautuminen pitää tehdä juuri näin. Ensimmäisten päivien aikana huomio pitää kiinnittää sata prosenttisesti lapsiin. Täydellinen heittäytyminen lasten arkeen ja aito läsnäolo niissä toimissa, joita lapset olivat tottuneet esikoulupäivässään tekemään, olivat täydellisen aloituksen kulmakiviä. Tällä toimintatavalla onnistuin saamaan nopeasti lasten luottamuksen ja sain heidät toimimaan kanssani ilman ylimääräistä roolia, jännitystä tai ujoutta. Pääsin tutustumaan heihin juuri sellaisina kuin he olivat. Tärkeä yksityiskohta oli oppia tuntemaan kaikki lapset nimeltä. Koska omaan todella huonon nimimuistin, sain ensimmäisen päivän aikana nimilistan, jossa oli kaikkien kolmenkymmenen lapsen nimet. Tätä nimelistaa aloin heti täydentämään tekemilläni havainnoilla lapsista. Nopeasti minulla oli muistilista, jossa kaikista lapsista oli kommentteja, jotka auttoivat minua muistamaan kunkin lapsen nimen sekä jotain merkittävää hänessä. Mielestäni on erittäin tärkeää muistaa lapsen nimi ja puhutella häntä nimellä, koska silloin hän tuntee itsensä merkittäväksi aikuisen kanssa. Muutamien käyntikertojen jälkeen ja leikittyäni kaikkien kanssa olin oppinut kaikki lapset nimeltä. Seuraavaksi aloin kirjoittamaan itselleni muistiinpanoja erilaisista havainnoista kustakin lapsesta. Viikkoa myöhemmin vihkooni oli kertynyt paljon yksityiskohtaisia

havaintoja lapsista sekä heitä tuoneista ja hakeneista aikuisista. Olin myös ympyröinyt merkinnöistäni kahdeksan pojan nimet. Nämä olivat poikia, joista minulla oli herännyt jonkinlainen huoli ja joista tarvitsin ensimmäiseksi lisää tietoa.

Olin ollut esikoulun molempien ryhmien kanssa noin neljän päivän ajan. Sinä aikana olin saanut kerättyä paljon tietoa lapsista omien havaintojeni avulla. Olin saanut myös kerrottua kaikille työntekijöille, mitä toimintamme on ja mitä olen etsimässä. Molempien ryhmien työntekijät olivat Iceheartsista ja minun läsnäolostani innostuneita. He myös omaksuivat nopeasti Iceheartsin ideologian ja kohderyhmän. Koin tärkeäksi, että henkilökunta oli hyvin informoitu ja ehkä myös siksi todella motivoitunut. Olin antanut heille reilun viikon aikaa pohtia ryhmiensä lasten tilanteita saamansa tiedon valossa. Tämän jälkeen oli aika hetkeksi siirtää huomio lapsista aikuisiin. Niinpä pidin ensin kaikkien aikuisten kanssa juttutuokion kahden kesken. En aluksi kertonut omista havainnoistani, vaan kysyin jokaiselta erikseen, että kenestä lapsesta heillä oli huoli noussut. Koska olin jo jonkin aikaa ryhmissä työskennellyt, olin myös valmiiksi luonut luottamukselliset välit henkilökunnan kanssa. Tähän oli toki auttanut myös päiväkodinjohtajan sitoutuminen ja alaistensa sitouttaminen yhteiseen projektiimme. Vuorovaikutus henkilökunnan kanssa oli kaikkineen avointa ja ammattimaista. Ei ollut yllätys, että henkilökunnan esiin tuomat pojat olivat samoja, jotka olin muistiinpanoistani ympyröinyt. Hyvin nopeasti meillä oli yhtenevä näkemys ryhmien pojista. Huomioitavaa on, että tarkkailin myös kaikissa esikouluryhmissäni tyttöjä, sillä toisessa koulussa oli aloittamassa uusi Iceheartsin tyttöryhmä. Tyttöjen osalta tein tarvittavia havaintoja ja muistiinpanoja sekä keskustelin ryhmien työntekijöiden kanssa myös heistä. Tämän pidemmälle en kuitenkaan tyttöjen osalta edennyt vaan vinkkasin havainnoista tyttöjen Icehearts-kasvattajalle.

Kun olin keskustellut kaikkien työntekijöiden kanssa lapsista, olin mielestäni löytänyt kuusi poikaa, joiden osalta prosessia oli syytä jatkaa. Seuraavassa vaiheessa pyysin poikien esikouluopettajien keskustelevan huoltajien kanssa suostumuksesta, joka antaisi luvan henkilökunnan puhua minulle kaikista lasta ja perhettä koskevista asioista. Olin useille huoltajille jo tuttu näky työskenneltyäni esikoulussa sekä myös isosta julisteesta, jossa valokuvani ja tiedot minusta ja toiminnastani olivat. Silti katsoin parhaimmaksi, että huoltajien suostumuksen kysyisi aina kunkin lapsen ja huoltajien parhaiten tuntema ja luotettava esikoulun työntekijä. Näin toimiessa en kertaakaan törmännyt tilanteeseen, jossa lupaa ei olisi saatu ja keskustelut tyssänneet siihen. Kun luvat olivat kunnossa, syvensin keskustelujani työntekijöiden kanssa heillä nousseiden huolien osalta. Nyt sain seikkaperäisempää tietoa poikien arjesta ja perhe- taustoista. Pidimme kyseisistä pojista myös palaverreja, joihin mahdollisimman moni kunkin pojan kanssa tekemisissä olleista työntekijöistä osallistui mukaan lukien muun muassa psykologi, kuraattori, erityislastentarhaopettajat ja päiväkodinjohtaja sekä mahdolliset puhe- ja toimintaterapeutit. Näin saimme kaikki arvokasta tietoa ja kokemusta kyseisten poikien tilanteista, tuenttarpeista, perhetaustoista sekä olemassa olevista tukimuodoista ja eri palveluiden

asiakkuuksista. Lisäksi oli mielenkiintoista havainnoida eri aikuisten vaihtelevia huoltentasoja kustakin pojasta.

Icehearts-kasvattajan käsikirja neuvoo tekemään alustavia valintoja ydinryhmän pojiksi, joiden ensimmäisten ammattilaisten kanssa käytävien neuvottelujen jälkeen. Se myös ohjeistaa vasta tämän monialaisen neuvottelun jälkeen ottamaan ensimmäistä kertaa yhteyttä valittujen lasten huoltajiin. Mielestäni tämä ohjeistus on sekä toiminnallisesti, että eettisesti väärin. Käytävissä keskusteluissa esikoulun henkilökunnan kanssa sekä varsinkin kaikkien toimijoiden yhteisissä kokouksissa puhutaan helposti niin paljon arkaluontoisia ja salassapitosäännösten alaisia asioita lapsista ja heidän perheistään, että lupa puhumiselle on saatava huoltajilta jo ennen keskustelua. Sen lisäksi, että puhuminen asioista ennen lupaa on eettisesti kyseenalaista, saattaa siitä todella helposti jäädä kiinni. Tällöin keskustelut huoltajien kanssa saattavat loppua siihen paikkaan luottamuspuolan takia. Käsikirja siis neuvoo ottamaan alustavien valintojen jälkeen yhteyttä huoltajiin, jolloin heille myös kerrottaisiin Icehearts-toiminnasta ja kyseltäisiin heidän osallistumishalukkuuttaan. Tässä ohjeessa on mielestäni kaksi kyseenalaista asiaa. Ensinnäkin miten kasvattaja voi tehdä alustavia valintoja ryhmäänsä kuulematta huoltajia. Huoltajat ovat kuitenkin isossa roolissa mietittäessä huolen määrää lapsessa sekä mahdollisia syrjäytymisen riskitekijöitä. Vasta tutustuminen kaikkiin lasta koskeviin asianlaitoihin antaa kasvattajalle valmiuden tehdä alustavia valintoja, joiden perusteella kannattaa lähteä osallistumishalukkuutta kysymään. Toinen erikoinen asia ohjeessa on, että ensimmäisen huoltajiin otetun kontaktin aikana lapsen oma lastentarhanopettaja tai erityislastentarhaopettaja ei suinkaan pyydä lupaa keskustella asioista, vaan esittelee huoltajille Icehearts-toiminnan ja kysyy osallistumishalukkuuden. Vasta tämän jälkeen hän kysyy huoltajilta luvan luovuttaa heidän yhteystietonsa kasvattajalle tämän yhteydenottoa varten. Minä en itse antaisi kenenkään muun kuin tulevan ryhmän Icehearts-kasvattajan kertoa Iceheartsista, ryhmästään ja sen toiminnasta. Sama koskee osallistumishalukkuuden kysymistä. Uskallan väittää, että käsikirjan mukaan toimittaessa huoltajilla ei ole riittävän tarkkaa käsitystä mihin toimintaan he ovat lapsiaan hyväksymässä. Pahimmassa tapauksessa tämä johtaa siihen, että koko asia koetaan vastenmieliseksi ja siitä kieltäydytään. Tämän jälkeen on vaikea kysellä lupia puhumiselle tai kasvattajan yhteydenotolle. Tämä proseduriin pitää sisällään myös kiinnijäämisen riskin valtavasta eettisestä virheestä. Kun esikoulun työntekijä kertoo Iceheartsista ja ilmoittaa huoltajalle, että hänen lapsensa on alustavasti valittu mukaan ryhmään, josta Icehearts-kasvattaja tekee lopulliset valinnat joukkueeseen, herää huoltajalla samalla hetkellä kysymyksiä, kuten: kuka on valinnut, miksi on valittu ja ketkä tästä ovat olleet keskustelussa, jne. Jos näihin ja vastaaviin kysymyksiin joudutaan antamaan vastauksia, selviää huoltajalle, että heidän asioistaan on puhuttu ilman annettua lupaa. Oma tapani toimia mahdollisti aina suostumuksen saamisen hyvissä ajoin ja helpotti minua asioiden puheeksi ottamisessa huoltajien kanssa. Kun olin keskustellut asiat ensin ammattilaisten kanssa ja saanut käsityksen perheen tilanteesta ja voimavaroissa, oli minun aika avata keskusteluyhteys

huoltajiin. Useimmiten se tapahtui, kun lasta tultiin hakemaan esikoulusta. Silloin huoltajalta kysytty kysymys, ”onko sinulla hetki aikaa, voimmeko jutella”, johti parhaiten keskusteluhetkeen, jossa kummallakaan ei ollut kiire esimerkiksi töihin. Päiväkodeista löytyi aina jokin rauhallinen paikka, missä keskusteluja sain käydä. Nämä ensimmäiset keskustelut kestivät viidestä minuutista aina puoleentoista tuntiin riippuen luottamuksen tasosta ja huoltajan mahdollisuudesta keskustella ja tarpeesta tulla kuulluksi. Usein nämä keskustelut päättyivät siihen, että sovimme jatkavamme keskusteluja kaksin tai, että osallistuisin tulevaan Esiopetuksesta Kouluun-tiedonsiirtopalaveriin. Tässä palaverissa on esikoulun henkilökunnan ja huoltajien kanssa tarkoitus täyttää Esiopetuksesta Kouluun- lomake, jolla mahdollisimman paljon tietoa siirretään esikoulusta ala-asteelle. Minulle läsnäolo näissä palavereissa tarkoitti suurta määrää informaatiota, jota nyt sain myös huoltajilta. Lisäksi luottamus näiden huoltajien ja minun välillä kasvoi valtavasti, kun kaikki asiat käytiin avoimesti läpi. Useimpien EsKo-palaverien yhteyteen olin sopinut, että istuntoa jatketaan Icehearts-asioilla, kun muut asiat oli saatu paperille. Tällöin syvensin huoltajien tietämystä Iceheartsista, minusta, tulevasta ryhmästäni ja sen toiminnasta. Vasta tässä vaiheessa oli mielestäni ajankohtaista kysellä mielenkiinnon tasoa ja mahdollista halukkuutta osallistua Icehearts-toimintaan. Kiinnostusta kysyttiin huoltajilta, joiden lapsi todennäköisesti valittaisiin heti ydinryhmään tai myöhemmin olemassa olevan ryhmän jäseneksi.

4.1.3 Työkalu saadun tiedon analysoimiseksi valintojen tueksi

Palatkaamme takaisin ensimmäisen esikoulun kuuteen potentiaaliseen poikaan. Saatua mieleni riittävästi tietoa näistä kuudesta pojasta, joiden huoltajilta oli tietojen jakamiselle lupa kysytty, olin tilanteessa, jossa tarvitsin metodeja kaiken saadun tiedon jäsentämiseksi ja vertailukelpoisen tiedon koostamiseksi. Näillä kaikilla pojilla oli omanlaisensa haasteet ja taustansa. Myös yksittäisestä pojasta noussut huoli vaihteli eri ammattilaisten välillä. Esimerkiksi pojan esikoulun hoitaja saattoi nähdä hänen käytöksessään paljon haasteita, ja oli näin ryhmänsä lapsista eniten huolissaan juuri hänestä. Sen sijaan vaikkapa kiertävä erityislastentarhanopettaja näki laajemman otannan ikäryhmän haastavista lapsista ja oli enemmän huolissaan monista muista muiden ryhmien pojista. Lisäksi psykologi tai kuraattori saattoivat nähdä järkiperaisia syitä haastavalle käytökselle, jolloin myös huoli luontevasti oli alhaisempi. Yllättävää oli myös se, että keskusteluissa poikien huoltajien kanssa törmäsin välillä tietoon, jonka mukaan esikoulussa pahoin oireileva poika on kotona kiltti ja rauhallinen. Tällöin huoltajien huoli kohdistui vain esikouluun ja tulevaan ala-asteella pärjäämiseen. Keräämäni aineiston valossa oli selvää, että tutkimalla vain lapsen käytöstä sekä kaikkien aikuisten lapsesta nousseiden huolien määrää, en pystyisi tulevaa ydinryhmääni valitsemaan. Olin heti ensimmäisen esikoulun kanssa tilanteessa, että en saisi edes näiden kuuden pojan tietoja vertailukelpoiseksi. Edessäni oli vielä viiden muunkin ryhmän lapsiin tutustuminen. Koska en

halunnut tehdä päätöksiä epämääräisten tietojen ja omien tuntemusteni mukaan, päätin kehittää itselleni apuvälineen tiedon koostamiseksi. (Liite 1)

Kehittämäni valintatyökalun teoretieto perustui kahteen edellä kuvaamaani malliin. Ensimmäisen nousseen huolen analysointiin Huolen vyöhykkeistön tapaa mukaillen sekä toisaalta käyttämällä suoraan syrjäytymisen riskiluokkia. Nämä yhdistämällä sekä pienten omien lisäysten avulla sain kasattua taulukon, joka kertoi minulle tarvittavan tiedon pojan tilanteesta asteikolla ykkösestä yhteentoista. Kunkin pojan analysointi taulukkoa varten lähtee liikkeelle siitä, että onko minulla Icehearts-kasvattajana herännyt huoli lapsesta, kun olen hänen ja hänen ryhmänsä kanssa päiviä viettänyt. Jos huoli on kohtalainen, tulee siitä yksi piste. Jos taas huoleni on todella merkittävä, ovat maksimipisteet siitä kaksi kappaletta. Tämän jälkeen käytöjen keskustelujen ja palaverista saamani tietojen avulla pyrin pisteyttämään muiden ammattilaisten kollektiivisen huolentason samalla pisteytyksellä. Eli jos useampi ammattilainen on lapsesta ja hänen taustoistaan huolestunut tulee maksimipisteet kaksi. Jos taas huolentasoissa on heittelyä tai ammattilaiset ovat vain jonkin verran huolissaan tulee yksi piste. Seuraavassa vaiheessa perehdyin huoltajien huolen tasoihin. Pisteytys on yhä sama, eli yksi piste kohtalaisesta ja kaksi pistettä isommasta ja moninaisemmasta huolesta. Näin siis lapseen kohdistuvan huolen määrän mukaan pisteitä voi teoriassa tulla yhteensä nolasta kuuteen kappaletta. Käytännössä kuitenkin, jos huolialyysi antaa lapselle nolla pistettä, on turha jatkaa tutkimusta tai analysointia enää riskiluokkien pariin. Myös yksi piste tässä kohdassa viittaa samaan lopputulemaan, jollei tämä piste tule kasvattajan omasta aavistuksesta tai epäilystä. Aina silloin kun kasvattajalla jokin epäily herää, on hänen paras tutkia asiat perin pohjin.

Koska huolten tuntemukset ovat subjektiivisia ja tasot erittäin vaikeasti verrattavissa keskenään, ei tässä työssä voida huolesta saatuja pisteitä pitää täysin luotettavina tai vertailukelpoisina. Siksi yksin huolen tasoja vertailemalla olisin ollut vielä valinnoissa osaksi arvailujen varassa. Tämän takia on tärkeää syventyä tutkimaan lapsen perhetaustoja niin ammattilaisten kuin viime kädessä huoltajien itsensä kanssa. Jos huolimme pisteisiin pystymme lisäämään ne pisteet, jotka syrjäytymisen riskitekijöiden kartoittamisesta on saatavilla, olemme paljon lähempänä analyttistä tulkintaa tuen tarpeesta. Eli käytännössä olemassa oleviin huolten pisteisiin lisätään nolasta neljään pistettä sen mukaan, kuinka monta lapsen syrjäytymisen riskitekijää perheestä on löydettävissä. Aina näitä riskitekijöitä ei varmuudella päästä osoittamaan näin alkuvaiheessa, vaan vasta myöhemmin, kun riittävät luottamukseen perustuvat suhteet on luotu ja keskusteluja käyty. Koska tämä työkalu on tarkoitettu vain kunkin kasvattajan omaksi ja yksityiseksi välineeksi, on tänne mielestäni sopivaa laittaa ylös myös jokainen kasvattajan epäily riskitekijän olemassaolosta. On nimittäin prosessin edetessä järkevämpää tarvittaessa vähentää pisteitä, kuin huomata myöhemmin, että liian alhaisin pistein toimintaan mukaan valitsematta jääneellä lapsella olikin kotona kaikki mahdolliset ongelmat.

Muistan ihmetelleeni heti tutustuttuani Kohortti 1987 -materiaalista johdettujen neljän syrjäytymisen riskitekijän määrää ja sisältöä. Mielestäni listalta puutui varsinkin sairauksien vaikutus ennusteisiin. Huoltajien sairauksista on työkalussa listattu ainoastaan mielenterveys ja päihheet, vaikka useiden muidenkin vakavien ja pitkäkestoisten sairauksien sekä niistä johtuvat huoltajan toimintakyvyn rajoitukset toimivat aivan samanlaisena synkkänä lapsen kasvun riskitekijänä. Puhumattakaan geneettisesti periytyvistä sairauksista ja ongelmista. Päällimmäisenä minulle tulee mieleen ADHD sekä muut neurologiset ongelmat. Jos huoltajalla on ollut oppimisvaikeuksia koulussa tai vaikkapa juuri ADHD-diagnoosi on lapsi suurella todennäköisyydellä kohtaamassa samoja haasteita elämässään. Mutta koska 1987- ikäluokka on sen verta vanha, ei heidän vanhemmiltaan vielä rekistereistä löydy neuropsykiatrian diagnooseja. Eihän ADD- tai ADHD-sairauksia ollut silloin vielä keksittykään. Koska työssäni törmäsin jatkuvasti näihin kaikkiin syrjäytymisen riskitekijöihin, joita ei ollut kirjattu työkaluun, päätin jälleen omassa työkalussani hieman soveltaa. Eli riskipisteen sai myös siitä, jos jommallakummalla huoltajalla oli jokin edellä kuvailemistani sairauksista tai diagnooseista. Kokonaispistemäärä syrjäytymisen riskitekijöistä saattoi siis nousta viiteen ja näin ollen teoriassa olisi mahdollista, että joku poika päätyisi yhteentoista kokonaispisteeseen. Onneksi näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Onnistuin mielestäni kehittämään tarpeisiini nähden sopivan ja luotettavan työkalun, jonka avulla sain ensimmäisen esikoulun kuusi poikaa kartoitetuksi. Heti oli selvää, että muutamalla pojalla pisteet nousivat niin korkeiksi, että valinta ydinryhmääni olisi ollut enemmän kuin perusteltu. Mistään tuloksista tai valinnoista en vielä kenellekään puhunut sillä halusin tietää, millaisia poikia tulisin muissakin esikouluissa tapaamaan. Vasta täydellisen kaiken kattavan etsinnän, kartoituksen ja analyysin jälkeen olisin valmis puhumaan valinnoista ja huoltajien suostumuksista. Siirtyessäni seuraaviin esikouluryhmiin, en juurikaan muuttanut toimintatapani. Ensimmäisestä esikoulusta saatujen kokemusten avulla oli toki helpompaa ja nopeampaa saada kartoitusprojektit vietyä läpi uusissa ryhmissä. Kartoittaessani uusia lapsia en suinkaan edennyt kehittämäni työkalu edellä, vaan käytin sitä aina vasta myöhemmässä vaiheessa keräämäni informaation analysoimiseksi. Käytännössä yhä uudestaan ja uudestaan jalkauduin täysin ennalta vieraaseen ryhmään, jossa aluksi tutustuin lapsiin leikkien ja pelaillen heidän kanssaan, retkille osallistuen ja lasten toimintaa tarkkaillen. Samalla rakensin luottamusta ja jaoin tietoa aikuisille. Kun mielestäni olin nähnyt riittävän paljon lapsia ja heidän kokonaispäiviään, siirryin jatkamaan aikuisten kanssa työskentelyäni, joka eteni kuten ensimmäiselläkin kerralla. Näin toimin yhteensä kuuden ryhmän kanssa. Ainoat poikkeukset toimintatapoihini tein kolmen muun ryhmän osalta. Näistä ensimmäinen esiopetusryhmä oli vuoropäiväkodissa koulumme vieressä. Koska vuoropäiväkodin lapset olivat koko Itä-Vantaan alueelta, ei minulla ollut tarvetta kartoittaa kaikkia lapsia. Poimin ryhmästä lasten asuinsoitteiden mukaan ne lapset, joille Icehearts-toiminta olisi mahdollista. Näitä lapsia oli vain muutama.

Vierailin ryhmässä näiden lasten aikataulujen mukaisesti ja sain nopeasti kartoitettua kaksi poikaa listalleni. Kaksi muuta ryhmää, joissa vierailin vähemmän, olivat kaukana oman kouluni koulupiiristä. Näissä esikouluissa vierailin vain katsomassa yksittäisiä poikia. Toiseen olin saanut vinkin lastensuojelusta noin vuotta aikaisemmin ja toinen oli aivan tuore vinkki esiopeuksen kuraattorilta. Näissä molemmissa tapauksissa poikaan tutustumiseni jälkeen istuimme saman pöydän ääreen huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Vaikka näiden poikien osalta kartoitusprosessi oli nopea ja tehokas sekä olin kiitollinen saaduista vinkeistä, olin silti tyytyväinen, että minulla oli ollut aikaa ja mahdollisuus tutustua kaikkiin muihin ryhmiin rauhassa ja syvällisesti. Juuri aika ja läsnäolo vuorovaikutustilanteissa ovat avaimet luottamukseen ja avoimuuteen sekä niiden avulla saavutettavaan analysoitavissa olevaan tietoon.

4.1.4 Valinnat

Tutustuttuani yhteensä yhdeksän esikouluryhmän lapsiin ja aikuisiin sekä useiden poikien huoltajiin olin valmis tekemään valintoja. Alkukevästä muistiinpanoissani oli vielä kahdenkymmenen pojan nimet ympyröitynä. Olin päättänyt, että lopullisessa ydinryhmässäni tulisi olla alle kymmenen poikaa ja nämä pojat tuli valita mukaan toimintaan toukokuun aikana. Tämä siksi, että halusin aikatauluttaa päätösten ja sopimusten syntymisen ennen perheiden ja minun kesälomiani. Näin toimimalla varmistin meille kaikille tuleville Iceheartsilaisille rentouttavan kesän, jolloin pystyimme luottavaisin mielin odottamaan tulevaa koulun alkua.

Vinkki tukea tarvitsevasta pojasta ei aina tule kasvattajan verkostojen ammattilaisilta. Joskus myös lasten huoltajat tai sukulaiset kyselevät suoraan lapsilleen mahdollisuutta osallistua toimintaamme. Minulle oli tullut syksyllä yksi tällainen kysely pojan äidiltä. Myöhemmin talvella menin kyseisen pojan esikouluryhmään tutustumaan kaikkiin ryhmän lapsiin. Siellä minua odotti heti ensimmäisenä päivänä yksi innokas poika ilmoittaen olevansa Icehearts-joukkueessa. Kävi ilmi, että äiti oli pojalle kertonut ilmoittaneensa poikansa minun joukkueeseeni. Päivittäin minä ja koko ryhmä saivat kuulla pojan olevan joukkueessani. Asia herätti valtavasti hämmennystä niin ryhmän pojissa, kuin aikuisissakin. Tämän takia, jouduin ottamaan yhteyden äitiin jo varhaisemmassa vaiheessa keskustellakseni valinnoista. Pojalla ei sillä hetkellä ollut havaittavaa tuen tarvetta, eikä kenelläkään ammattilaisella ollut noussut hänestä huolta. Keskusteluissa äidin kanssa osoittautui, että hän oli ajatellut ilmoittavansa poikansa kustannusvapaaseen jääkiekkjoukkueeseen. Kerroin hänelle, että Icehearts-toimintamme on toki maksutonta, mutta jääkiekon harrastaminen tuskin ryhmässämme onnistuu. Tämän jälkeen en kuullut pojan enää kertaakaan puhuvan haluavansa Icehearts-joukkueeseen. Ilokseni poika pääsi myöhemmin rakkaan lajinsa pariin seurajoukkueessa, eikä tuen tarpeita ole esiintynyt. Ensimmäinen valinta eli tässä tapauksessa valitsematta jättäminen oli tehty. Tämän jälkeen poikien valitsematta jättäminen ja mukaan toimintaan valitseminen olivatkin sitten paljon vaikeampia prosesseja.

Alku keväästä olin erittäin tyytyväinen tilanteeseeni. Olin kartoittanut kaikki lapset, jotka aloittaisivat koulussamme seuraavana syksynä. Olin kartoittanut myös poikia, jotka menisivät muihin lähellä oleviin kouluihin. Olin saanut kasattua listan, jonka ulkopuolelle ei mielestäni ollut jäänyt yhtään potentiaalista Icehearts-poikaa. Muistiinpanoni olivat mielestäni erinomaiset sisältäen kaiken sen tiedon, mitä lopullisiin valintoihin tarvitsisin. Olin syöttänyt kahdenkymmenen pojan tiedot kartoitustyökaluuni. Tässä vaiheessa en ollut vielä puhunut tai luvannut mitään valinnoista sen enempää pojille kuin heidän huoltajillensa. Halusin näin välttää tilanteita, joissa antaisin ymmärtää keskusteluissa asioita, jotka eivät sitten toteutuisikaan. Aloitin kartoitustyökaluuni työstämisen molemmista päistä. Eli löysin helposti poikia, jotka eivät vielä toiminnan aloituksessa olisi ryhmässämme mukana. Heitä tulisin kuitenkin seuraamaan koulun alettua erittäin tarkasti. Näin pystyisin pojan tilanteen sekä ryhmän kantokyvyn mukaan harkitsemaan heidän valintaansa ryhmäämme myöhemmin. Lähes yhtä selvää oli joidenkin poikien valitseminen heti ensimmäisinä mukaan ydinryhmäämme. Silti näiden kahden ryhmän väliin jäi vielä paljon poikia, joista valintaa joutui tekemään. Tässä vaiheessa en enää perustanut analysointiani yksinomaan lapsen ja hänen perheensä tilanteeseen, vaan rinnalle nousi muitakin asioita, jotka vaikuttivat valintoihin. Tärkeimpänä asiana mielessäni pyöri minikälaisen ryhmän näistä pojista saan kasattua ja miten valinnat vaikuttavat toiminnan aloitukseen. Vaikka pojat olivat hajallaan eri esikouluryhmissä, olin tarkoin havainnoinut miten he omissa ryhmissään toimivat. Tämän tiedon avulla pyörittelin mielessäni ydinryhmän erilaisia koostumuksia sekä millaisia ominaisuuksia eri ryhmityksillä olisi. Oli suhteellisen helppo löytää eri pojista taitoja ja ominaisuuksia, jotka voisivat olla parantamassa tai heikentämässä ryhmädynamiikkaa ja sosiaalista koheesiota ryhmässämme. Ajatukseni oli, että mitä nopeammin valittu ydinryhmä ryhmäytyy ja toiminta saadaan strukturoitua, sitä nopeammin ryhmään voidaan valita lisää poikia listalta. Myös poikien maantieteellinen sijainti mietitytti minua. Kuinka saisin muita kouluja käyvät pojat osallistumaan aktiivisesti iltapäivätoimintaamme sekä miten minulla riittäisi aika heidän tukemiseensa koulutyössä heidän kouluillaan. Näitä pyöritellessäni törmäsin valintojen kannalta kahteen tärkeimmistä asioista. Ensinnäkin lapsen halu ja innokkuus osallistua ryhmäni toimintaan täytyy olla kova etenkin silloin, kun koulu ja Icehearts-toiminta ovat kilometrien päässä toisistaan. Toiseksi huoltajan sitoutuneisuus ja halu auttaa kulkemisessa täytyisi olla konkreettista. Näillä tiedoilla uskalsin valita ydinryhmääni poikia myös muista kouluista. Huomioitavaa on, että varsinkin jos aloittelevassa Icehearts-ryhmässä on useampia lapsia muista kouluista, täytyy kasvattajan varautua kyyditsemään heitä paljon. Lisäksi kasvattajan työn kuormittavuudelle olisi helpottavaa, jos muiden koulujen lapset pärjäisivät kohtalaisesti koulussa niin käytökseltään kuin kognitiivisilta taidoiltaan.

Kevään kuluessa listani potentiaalisista ydinryhmäläisistäni pieneni. Kaksi nimeä poistui koska he menivätkin kouluun, jossa he pääsivät mukaan toiseen perustettavaan Icehearts-ryhmään.

Listalleni jääneiden nimien kanssa aloin valmistella tulevia valintoja. Puhuin pojille enemmän mahdollisesta valinnasta ja sain näin paljon informaatiota heidän halustaan ja innokkuudestaan. Tämän tiedon avulla lähestyin myös huoltajia lopullisen yhteisymmärryksen ja suostumuksen saamiseksi. Tässä vaiheessa törmäsin kuitenkin yllättäviin vastoinkäymisiin. Yhden pojan perheellä oli vahva aikomus muuttaa satojen kilometrien päähän paikkakunnalta. Vaikka tämä muutto ei ollut juuri siinä hetkessä tapahtumassa, oli selvää, että pitkäkestoinen tukitoimintamme tulisi jäämään kovin lyhytaikaseksi. Niinpä tarjosin hänen paikkaansa toiselle pojalle. Kahden pojan osalta törmäsin huoltajien kieltävään suostumukseen. Vaikka olin aikaisemmin tiedostanut, että osallistuminen Icehearts-toimintaan on vapaaehtoista ja että jotkut voivat pelätä muun muassa leimautumista, olin todella yllättynyt. Kaikki lapset olivat olleet innostuneita pääsemään Iceheartsiin ja monet huoltajat aina kyyneliin asti kiitollisia tästä mahdollisuudesta. Siksi halusin keskustella kieltäytymisien syistä ja perusteluista. Toisesta pojasta en ikinä saanut mitään perusteluita, vaikka poika itkien on pyytänyt päästä mukaan toimintaamme. Ilman huoltajan suostumusta ei valitettavasti ole mahdollisuutta olla mukana. Toisen pojan huoltajat kieltäytyivät, koska eivät nähneet tuen tarvetta. Onneksi saimme tämän pojan mukaan ryhmäämme myöhemmin toimintamme jo alettua.

4.1.5 Aloituspalaveri ja kirjallinen sopimus

Toukokuun alussa lopullinen nimelistani oli valmis. Sain sovittua seitsemän pojan huoltajien kanssa, että Icehearts-toiminta heidän osaltaan käynnistyisi samaan aikaan elokuussa, kun koulut alkavat. Ennen kesälomille lähtöä pidin vielä kunkin lapsen osalta aloituspalaverin. Aloituspalaveri on tapaaminen, missä kaikessa rauhassa ja ilman häiriötekijöitä käydään läpi aikaisemmin puhuttua, syvennetään molemminpuolista tietämystä ja luottamusta sekä täytetään ja allekirjoitetaan sopimuspaperi. Usein aloituspalaveri käydään perheen kotona, jossa tunnelma olisi leppoisampi kuin esimerkiksi neuvotteluhuoneessa. Samalla kasvattaja voi tutustua lapsen toimintaan hänen omassa ympäristössään. Lapset haluavat yleensä esitellä kotiaan, lelujaan ja pelejään. Vierailu kotona voi antaa kasvattajalle myös muita havaintoja liittyen esimerkiksi perheen kulttuuriin, vakaumukseen, tapoihin ja elinympäristöön. Jossakin tapauksissa olen törmännyt lievään haluttomuuteen pitää aloituspalaveria kotona. Silloin olemme pitäneet palaverin omissa kerhotiloissamme koululla. Myös siellä on mahdollisuus sohvalla istuen ja pullakahvia nauttien luoda kiireetön ja rauhallinen keskusteluhetki. Kaikki huoltajat ovat tuki myöhemmin kutsuneet minut kotiinsa.

Aloituspalaverissa pyritään vastaamaan kaikkiin esille nouseviin kysymyksiin. Lapsilla ja heidän huoltajillaan ne liittyvät ryhmämme toimintaan, alkavaan koulutaipaleeseen tai mahdollisiin muihin huoliin ja murheisiin. On hyvä muistaa, että aloituspalaverissa kasvattaja tapaa jo Icehearts-toimintaan valitun lapsen huoltajineen, jolloin myös avun ja tuen tarjoaminen sekä antaminen alkavat. On siis syytä valmistautua syvällisiin ja koskettaviinkin keskusteluihin.

Viimeistään tässä vaiheessa olisi hyvä myös lopullisesti kartoittaa kaikki olemassa olevat syrjäytymisen riskitekijät, joita perhetaustasta löytyy. Tätä keskustelua varten on syytä päästää aina lapset toiseen huoneeseen leikkimään, jotta he eivät kuule mitä aikuiset puhuvat. Opin nopeasti, että paras tapa henkilökohtaisista ja aroista ongelmista puhumiseen oli aloittaa huoltajasta, joka ei ollut aloituspalaverissa paikalla. Varsinkin yksinhuoltajat saattavat olla erittäin halukkaita ja kärkkäitä kertomaan, miten toinen biologisista vanhemmista on esimerkiksi laiminlyönyt asioita, vaikuttanut haitallisesti lapsen kasvuun tai aiheuttanut ongelmia. Kun nämä poissaolevan huoltajan lapsen kasvun riskitekijät on riittävästi tuotu esiin, on helppompaa kääntää keskustelu paikalla olevan huoltajan omiin murheisiin ja ongelmiin. Näin etenemällä sain kaikilta selvitettyä paikkansapitävien riskiluokkien olemassaolon sekä paljon muuta tärkeää tietoa. Riskiluokituksen tulokset tarvitsin seuraavassa vaiheessa tekemiäni dokumentointien taustatiedoksi.

Aloituspalaverin keskusteluissa on tärkeää myös viimeistään löytää kaikki ne kiinnostuksen kohteet ja voimavarat, joita lapsesta ja hänen huoltajistaan löytyy. Näiden tiedostaminen ja huomioonottaminen auttavat tulevassa kasvatus- ja tukityössä paljon enemmän kuin riskien, ongelmien ja diagnoosien kartoitus. Niinpä avarakatseisen aloituspalaverin ilmapiiri kannattaa pitää positiivisena keskittymällä enemmän mukaviin ja hauskoihin asioihin. Samalla kun keskustelua käydään, annetaan huoltajalle täytettäväksi lapsen yhteystietolomake. Lapsen ja huoltajien yhteystietojen lisäksi lomakkeeseen kirjataan lapsen mahdolliset sairaudet, lääkytykset, allergiat ja erityisruokavaliot. Yhteystietolomake on myös virallinen sopimuspaperi, joka arkistoidaan EU lainsäädännön velvoittamalla tavalla. Sopimuspaperin siitä tekee huoltajan antamat suostumukset tutkimusluvasta, rekisterinpidosta sekä luvat lapsen valokuvaamisesta ja kyyditsemisestä. Näiden lupien lisäksi pyysin kaikilta huoltajilta myös tutkimusluvan tämän opinnäytetyön toteuttamiseksi. Kun aloituspalaveri oli päätymässä ja nimet olivat sopimuspaperissa, annoin aina uudelle pojalle Iceheartsin mustan t-paidan merkiksi kuulumisesta ryhmään. Tähän ryhmäämme, jonka ansiosta hän toivottavasti tulee aina tuntemaan osallisuuden ja arvostuksen tunteita juuri sellaisena kuin on. Tämä on ensimmäinen askel matkalla syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä.

4.2 Jääsydän-sovellus

Samanaikaisesti oman Icehearts-ryhmäni valintaprosessin kanssa oli yhdistyksellämme alkanut uuden seuranta- ja arviointityökalun kehitystyö. Ajatuksena oli kehittää sovellus, joka mahdollisti puhelimen ja tietokoneen avulla reaaliaikaisen dokumentoinnin ja tietojen päivityksen. Sain olla alusta asti koekäyttämässä ja kehittämässä sovellusta ja sen sisältöä. Lopullisesta Jääsydän-sovelluksesta tuli moniosainen työkalu kaikkien Icehearts-kasvattajien ja yhdistyksen käyttöön. Päivittäisessä käytössä kasvattaja merkkää sovelluksen avulla työpäivänsä tapahtumat järjestelmään. Tämän avulla kasvattaja voi myöhemmin tarkastella muun muassa

sitä, mihin hänen työaikansa on viikko-, kuukausi- tai vuositasolla jakautunut. Raporteista voidaan lukea esimerkiksi koulu-, perhe-, tuki- tai verkostotyön osuus kulloisenakin ajanjaksona. Näin sovellus toimii erinomaisena työkaluna oman työn suunnittelun ja seurannan apuna. Myös yhdistyksemme saa raporteista informatiivista materiaalia kunnille ja päättäjille Icehearts-työn jakautumisesta ja luonteesta.

Jääsydän-sovelluksen toinen merkittävä ominaisuus on lapsia koskeva arviointi. Tavoitteena oli luoda työkalu yksittäisen lapsen kulloisenkin tilan ja kehityksen arvioimiseksi. Tämän työkalun suunnitteluvaiheessa otettiin käyttöön yhdistystasolla Syrjäytymisen riskiluokat sekä huolen tasot. Jokaisen lapsen osalta sovellukseen merkitään heti Icehearts-toiminnan alkaessa syrjäytymisen riskipisteet suoraan THL:n ja Sitran kehittämällä tavalla. Nämä pisteet pysyvät muuttumattomina toiminnan loppuun asti. Riskiluokan lisäksi merkitään muitakin perustietoja lapsesta kuten esimerkiksi erityisen tuen päätös, lastensuojelun asiakkuus, aggressiivinen käytös, minkälainen perhe, muutto, kuolema lähipiirissä, sijoitus, jne. Näitä perustietoja päivitetään tapahtuneiden muutosten mukaan. Lapsikohtaisen arviointityökalun avulla Iceheartsissa pystytään paremmin arvioimaan työmme vaikuttavuutta. Tämä tulee parhaiten esiin muutoksista lasten käyttäytymisessä sekä lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnissa. Näitä muutoksia seurataan kahdesti vuodessa, kun jokainen kasvattaja täyttää kaikista lapsistaan arvioinnin. Arviossaan kasvattaja merkkää muun muassa kenen toimijoiden kanssa ja kuinka paljon hän on tehnyt yhteistyötä tätä lasta koskevissa asioissa. Lisäksi hän merkkää asteikolla 0-100 senhetkisen huolen tasonsa kymmenistä eri teemoihin liittyvistä tekijöistä. Teemoja ovat muun muassa lapsen toiminta Iceheartsissa ja koulussa, suhteet muihin lapsiin ja aikuisiin, lapsen käytös, taidot, psyyke ja perhe. Muutokset huolen tasoissa ja tehdyn yhteistyön määrässä kuvaavat suurella tarkkuudella lapsen sen hetkistä tilannetta sekä yksityiskohtien muutossuuntaa. On huomioitavaa, että sovelluksen kirjaukset tapahtuvat anonymisti ja yksittäisen lapsen tietoja pääsee tarkastelemaan vain kyseisen lapsen oma kasvattaja. Kaikki raportit, joita päättäjille työmme vaikuttavuudesta esitetään ovat laajuudessaan sellaisia, ettei niistä pysty tunnistamaan edes yksittäisen joukkueen tietoja.

Jääsydän-sovellus antaa luotettavaa tietoa yhdistyksellemme kasvattajan työn määrästä ja jakautumisesta. Lisäksi se kertoo työn vaikuttavuuden lapsikohtaisen arvioinnin avulla. Näitä kaikkia tietoja on tärkeä esittää päättäjille ja rahoittajille, sillä ne ovat osaltaan myös kertomassa työn tuottavuudesta ja apuna kustannusvaikuttavuuslaskelmissa. Kasvattajalle Jääsydän-sovellus toimii helppokäyttöisenä raportointityökaluna, jonka avulla voi tarkastella mennyttä ja suunnitella tulevaa. Mielestäni lapsikohtaisen arvion työkalu on niin kattava ja helppokäyttöinen, että se kannattaisi ottaa käyttöön jo ydinryhmän kartoitusta tehdessä. Uusia Icehearts-lapsia etsiessä tämä työkalu näyttäisi selkeästi kenellä lapsella huolen tasot ovat pääsääntöisesti punaisella ja kenellä taas vihreällä. Lisäksi Icehearts-toimintaan mukaan valitulle lapselle saataisiin yksi tärkeä arvio lisää. Nimittäin arvio lapsen tilanteesta ennen

Iceheartsia puuttuu nykyään kokonaan vaikuttavuusraporteista. Tämä uudenlainen toimintatapa edellyttäisi toki tutkimusluvan ja rekisterinpitöluvan saamista huoltajilta jo ennen työkalun käyttöönottoa. Eli jo kartoitusvaiheessa ja myös niiltä huoltajilta, joiden lapsia ei lopulta Iceheartsiin valita. Sen sijaan, jos Jääsydän sovelluksessa olevia yksittäisiä mittareita käytettäisiin kartoitusprosessissa samaan tapaan kuin itse käytin omaa kartoitustyökaluani keräämieni tietojen analysointiin kertaluontoisesti, ei kirjallisia lupia tarvittaisi. Tällöin kyseessä olisi yksinomaan kasvattajan käyttöön tarkoitettu kulloisenkin tilanteen jäsentelyyn sopiva työkalu, ei lasten rekisteri tai luokittelu.

4.3 Toiminnan käynnistäminen

Elokuussa koulujen alkaessa alkoi seitsemällä valituksi tulleella pojalla myös Icehearts-toiminta ja sen mukanaan tuoma kokonaisvaltainen tuki. Käytännössä toiminta aloitettiin kouluun suunnatulla kasvattajan läsnäololla ja tuella sekä koulupäivien jälkeisellä iltapäiväkerholla. Sain olla koulussamme kaikkien ekaluokkalaisten tukena. Olin heille ainut tuttu ja turvallinen aikuinen koko koulussa. Siksi huomiostani ja avustani kilpailivat monet muutkin lapset, kuin valitut seitsemän poikaa. Osa valituista pojista aloitti koulutaipaleensa eri kouluissa, jolloin tukeni heidän koulunkäyntiinsä rajoittui läksyihin, palaverihin ja satunnaisiin vierailuihin luokassa. Kaikkien lasten osalta minulle oli tärkeää, että he saisivat positiivisen ja itsetuntoa kohottavan alun koulunkäynnilleen. Koulumme jokaisessa ensimmäisessä luokassa toimin tärkeänä resurssina varmistamassa, että jokainen lapsi sai riittävän huomion sekä nopean avun haasteisiinsa. Yhteistyössä koulun opettajien ja avustajien kanssa aloimme opettamaan lapsille koululaisen taitoja. Varmistimme jatkuvalla välittävän aikuisen läsnäololla ja turvallisten rajojen asettamisella, että kukin lapsi sai turvallisen oppimisympäristön omien taitojensa kehittymiselle. Monet Icehearts-ryhmäni pojista tarvitsivat paljon tukea koulunkäynnin alun sujumiseksi. Ongelmia oli esimerkiksi keskittymisen, paikallaan pysymisen, jaksamisen, hiljaa olemisen ja sosiaalisten tilanteiden kanssa. Koulunkäynnin osalta pojissa oli havaittavissa kuormittumista, turhautumista, huonoa pettymyksen sietämistä sekä erimielisyyksiä ja riitantilanteita muiden lasten kanssa. Ilman riittävää tukea nämä ongelmatilanteet olisivat voineet johtaa itseluottamuksen ja itsetunnon heikkenemisiin sekä kokemuksiin omasta huonoudesta ja arvottomuudesta. Nämä vuorostaan olisivat helposti lisänneet ongelmatilanteita, vääränlaisen huomion hakemista häiriköiden sekä tunnetta koulunkäynnin vastenmielisyydestä ja turhuudesta. Joskus olen työssäni kohdannut tilanteita, joissa tämänkaltaiseen asenteeseen koulunkäynnin turhuudesta ovat olleet vaikuttamassa myös lapsen huoltajien mielipiteet. Onneksi minun ryhmäni poikien huoltajien omakohtaiset koulumuistot eivät olleet niin synkkiä, että niillä olisi ollut vaikutusta poikien koulunkäynnin mielekkyyteen.

Icehearts-ryhmämme iltapäiväkerhotoiminta alkoi heti ensimmäisestä koulupäivästä alkaen toimia viitenä päivänä viikossa. Kokoonnuimme päivittäin hienoihin kerhotoiloihimme sitä

mukaan, kun pojat pääsivät koulusta. Olin aina ottamassa kaikkia poikia vastaan reippaana ja hyväntuulisena. Poikien vireystaso ja mieliala sen sijaan saattoi vaihdella paljonkin. Iltapäivissä näkyi vahvasti koulupäivän kuormituksen ja onnistumisten määrä ja laatu. Ilman iltapäivän mielekästä tekemistä, välipalaa ja ryhmän tukea, olisi koulusta kerätty mielipaha varmasti jatkunut iltaan asti. Toki usein se purkautui iltapäivissä myös konfliktien, huonon käytöksen, kiukuttelun tai itkun saattelmana. Näitä tilanteita käytin avukseni opettaessani koko ryhmälle uusia taitoja. Turvallisessa ympäristössä kasvattajan läsnä ollessa on hyvä purkaa tunteja keskustellen ja uutta oppien. Poikien kanssa työskennellessä paras tapa saada mielihaha pois on toiminnallisuus. Kun pojat iltapäivässä leikkivät ja pelaavat, kaikkoo paha mieli ja tilalle tulee usein vilpitiön lapsen riemu ja nautinto kavereiden kanssa puuhastelusta. Esimerkiksi koulupäivästä kuormittunut ja väsynyt poika saattoi myöhemmin iltapäivällä pelata jalkapalloa toista tuntia ilman keskeytyksiä ja pahaa mieltä. Toki näihin leikkeihin, peleihin ja harjoituksiin liittyy usein myös mielensä pahoittamisia, epäonnistumisia, raivostumisia ja ei toivottua käytöstä. Koska tällöin itse tekeminen on niin mielekästä ja motivoivaa, on myös ristiriitatilanteiden selvittelyn ja tilanteista oppimisen motivaatio korkeammalla kuin esimerkiksi koululuokassa. Tässä piilee yksi Icehearts-toimintamallin nerokuuden ja tehokkuuden siemen. Eli yhteisen ryhmätoiminnan ja joukkueurheilun avulla tapahtuvan kasvatustyön ja monenlaisten taitojen opetteluun tehokkuus ja helppous perustuu lasten haluun pelata ja kuulua mukaan joukkueeseen. Kaikilla ryhmän jäsenillä ei ole, eikä tarvitsekaan olla, samanlaista halukkuutta esimerkiksi joukkueurheilua kohtaan. Heidän kanssaan kasvattajan tulee löytää muita poikia kiinnostavia tekemisen muotoja, jotka motivoivat häntä. Tämä tekeminen voidaan toteuttaa yksilötyönä tai pienen ryhmän kanssa, jossa kaikkia kiinnostaa tuo yhteinen asia. Tällöin kasvatuksellisesti onnistuneimmat ja opettavaisimmat hetket voidaan kokea tuon tekemisen äärellä. Minun ryhmäni osalta toiminnan alkuvaiheessa tällaisia aktiviteettejä olivat muun muassa piirtäminen, legojen ja majojen rakennus, lautapelit ja uiminen. Koko ryhmän kanssa teimme retkiä, kävimme luistelemassa sekä pelasimme jalkapalloa ja salibandyä. Teimme monipuolisesti kaikenlaista ja opimme monia asioita ja taitoja, joista on hyötyä poikien elämässä kokonaisvaltaisesti.

Heti alkuvaiheessa ymmärsin, että oli tekemäni työn muoto mikä tahansa, kuten yksilötyö, koulutyö, joukkueharjoitukset tai pienryhmätyö, oli tärkein yksittäistä poikaa tukeva lähestymistapani voimavarakeskeisyys. Ryhmäni pojat olivat erilaisia haasteineen ja taitoineen. Heillä oli myös yksilölliset voimavarat, jotka edistivät heidän kehitystään. Monesti lapsia tarkasteltaessa kiinnittyy huomio ongelmiin, kuormitukseen ja taitoihin, joita ei vielä osata. Myös minä olin tutustunut näihin poikiin ongelmakeskeisesti kartoitustyötäni tehdessä. Vasta myöhemmin olin selvittänyt kiinnostuksen kohteita sekä voimavaratekijöitä lapsessa ja hänen perheessään. Nyt oli se hetki, kun kaikki nuo voimavarat oli kaivettava esiin ja käytettävä hyväksi uusien taitojen opetteluun. Positiivisen palautteen antaminen, kehuminen, motivointi ja edellytysten rakentaminen uusille onnistumisille olivat läsnä heti toimintamme alussa.

Saavuttaaksemme tuloksia vaadittiin toistoja ja taas toistoja. Näillä menetelmillä lähdimme yksilöidysti rakentamaan pojille heidän minäkuvaansa ja parantamaan itsetuntoa, itseluottamusta, toiminnanohjausta, itsesäätelyä sekä sosiaalisia ja kognitiivisia taitoja.

Yksittäisten poikien lisäksi olin alkanut miettimään koko ryhmää ja sen toimivuutta jo loppu keväänä valitessani poikia ryhmään. Toiminnan alkaessa minulla oli hyvä tunne valinnoistani ja ryhmästäni. Minulla oli joitakin epäilyksiä keskinäisten kemioiden toimimisesta ja mahdollisista ongelmatilanteista. Mutta päätin ottaa epäilykseni haasteina vastaan ja työstää ne historiaan. Koska tiesin ryhmäytymisen vievän aina aikaa, aloitin prosessin heti ensimmäisenä päivänä. Tuolloin kaikki pojat olivat ensimmäistä kertaa yhdessä. Muutamat tunsivat toisensa päiväkodista, mutta muutoin kaikki olivat samassa lähtöpisteessä. Pojille oli entuudestaan tuttuja minä, kerhotilamme sekä tieto siitä, mitä kaikkea tulisimme tekemään iltapäivisämme. Näitä yhteisesti tuttuja elementtejä hyväksikäyttäen ja hyvää ilmapiiriä vaalien lähdin auttamaan poikia keskinäiseen tutustumiseen. Ilmeisesti pojat tunsivat iltapäivämme mukaviksi ja turvallisiksi hetkiksi, koska heidän toimintansa ryhmässä oli jouhevaa ja jo lyhyen ajan jälkeen ilmapiiri oli pääsääntöisesti kannustava ja jopa toiset huomioonottava. Muutoinkin pojista huokui ryhmään kuuluvuuden tunne ja ylpeys olla Iceheartsilainen. Heti alusta alkaen kaikki pojat olivat kiintyneet minuun ja ottaneet minut luotettavaksi aikuiseksi. Tämä toimi liimana ryhmämme sisällä. Vaikka huomiostani kilpailtiin, riitti sitä sopivasti kaikille. Yllätyksekseni en tarvinnut erillisiä toiminnallisia harjoituksia, joita ryhmäyttämisen tukemiseksi on olemassa. Meille riitti taitojen kartuttamiseen se toiminnallisuus, mitä iltapäivisämme ryhmänä teimme. Ja uskallan väittää, että näin keskinäinen vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen paranivat vähintään yhtä tehokkaasti. Osaltaan ryhmäytymisen onnistumisessa saattoi olla kyse myös poikien otollisesta iästä. Sillä lastenpsykiatri Jari Sinkkosen (2005, 162-164) mukaan poikien ryhmäytyminen alkaa heidän tullessaan latenssi-ikään eli 6-7-vuotiana. Tuolloin kaverisuhteet saavat aivan uutta painoarvoa. Pojat pyrkivät olemaan niin kuin muut, erottumatta massasta. Tässä iässä useita poikia alkavat kiinnostamaan erilaiset pallopelit. Motoriset taidot kehittyvät nopeasti ja pojat muuttuvat jäntevämmiksi, kun lihaksiin kertyy lisää voimaa ja nopeutta. Kun liikunnan avulla kehon hallinta paranee, tuottaa se pojille syvää mielihyvää ja itsetunto kohoaa. Tässä iässä kasvattajalla on erinomainen mahdollisuus tukea poikien kehitystä monilla eri alueilla.

Pojistamme oli nopeasti muodostunut ryhmä, jossa jokainen sai olla juuri sellainen kuin oli. Ketään ei haukuttu tai kiusattu erilaisuuden takia. Mielestäni tähän oli edesauttamassa ryhmän poikien erilaiset taustat ja mielenkiinnon kohteet. Jos ydinryhmä olisi koostunut esimerkiksi viidestä jalkapalloa harrastavasta pojasta ja kahdesta, jotka eivät halua osallistua pallopeleihin, olisi ryhmämme dynamiikka ollut varsin erilainen. Tämä olisi vaikuttanut ilmapiiriin ja keskinäisiin suhteisiin. Pahimmassa tapauksessa minulla olisi ollut ohjattavanani kaksi ryhmää yhden sijaan. Onneksi ryhmäni oli riittävän pieni ja pojat innokkaita tekemään ja

kokeilemaan kaikkea yhdessä. Näin sain monipuolisella toiminnalla kaikille positiivisia onnistumisen ja ryhmään kuuluvuuden kokemuksia. Käsitin myös, että yksi onnistuneen ryhmäytymisen avaintekijöistä oli tapa, miten toimintamme aloitimme. Eli kaikki ydinryhmän pojat aloittivat Iceheartsissa samana päivänä. Näin he olivat suhteessa minuun ja toimintaamme samalla lähtöviivalla yhdessä. Viereisellä paikkakunnalla aloitti kanssamme samaan aikaan toinen uusi poikien Icehearts-ryhmä. Siellä kasvattajalla oli paljon kiireisempi aikataulu ja kartoitustyölle varattu aika ennen koulun alkua liian lyhyt. Niinpä siellä aloitettiin toiminta muutamalla pojalla ja syksyn mittaan ydinryhmää kasvatettiin lapsi kerrallaan. Tämä teki niin ryhmän kuin poikien keskinäistenkin suhteiden rakentumisen haastavaksi. Siellä pojat reagoivat ryhmän muutoksiin joka kerta kun uusi poika tuli toimintaan mukaan. Meidän ryhmässämme kahdeksas poika otettiin mukaan ryhmäämme jo kuukauden päästä aloituksestamme. Yllätykseni oli suuri, kun huomasin, kuinka jouhevasti uusi poika otettiin mukaan ryhmään.

Katsoin tulevaisuuteen luottavaisin mielin. Hyvin ryhmäytynyt joukkueeni oli luonut kannustavan ja toiset huomioonottavan ilmapiirin, johon uusien poikien oli helppo tulla mukaan ja, jossa kaikilla oli hyvät taitojen oppimisen edellytykset. Pystyisin myöhemmin kasvattamaan ryhmäkokoamme nopeammin ja huolettomammin. Lisäksi näin laaja ydinryhmän sosiaalinen koheesio viittaa siihen, että nämä pojat tulevat todennäköisemmin pysymään toimintamme mukana aina kesään 2029 asti. Juuri tällä ydinryhmän valinnalla ja alkutaipaleen onnistumisella luodaan pohja pitkäkestoiselle tukityölle, jolla taistelemme syrjäytymistä vastaan.

5 Työn tulosten arviointi

Opinnäytetyöni tulosten arvioinnissa voi sanoa olevan kolme eri dimensiota. Tärkeimpänä on tekemäni työn vaikutukset ryhmäämme lapsiin ja heidän perheisiinsä. Toiseksi on oman ammattitaitoni kehittyminen ja sen vaikutukset tulevaan työorientaatiooni. Näihin kahteen edellä mainittuun on minun omilla valinnoillani ja tekemälläni työllä ollut lopputuloksen kannalta iso merkitys. Sen sijaan kolmannen dimension eli Icehearts-työyhteisön ja etenkin uusien kasvattajien työstäni saama lisäarvo perustuu niihin yksityiskohtiin ja oivalluksiin, joita olen tähän työhöni heille onnistunut kirjaamaan.

Arviot työni tuloksista olen jakanut kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa tuon esiin omia valintojani, onnistumisia, oivalluksia ja parannusehdotuksia tekemästäni työstä. Toisessa osassa arvioin tehtyä työtä lapsilta ja huoltajilta saamani palautteen avulla. Lopuksi avaan vielä omaa jaksamistani ja sitä oppia, jonka vuoden aikana sain.

5.1 Itsearvio

Kun nyt itse arvioin tekemäni työn määrää ja laatua, voin olla tyytyväinen. Yhteistyöverkostoitani saamani palautteen mukaan olin toiminut tehokkaasti ja ammattimaisesti. Esikouluissa oltiin tyytyväisiä yhteistyöhön ja valintoihini. He toivottivat minut ilolla palaamaan vuoden päästä kartoittamaan seuraavaa Icehearts-ikäluokkaani. Koulussa oltiin tyytyväisiä työpä-nokseeni jo ennen ekaluokkalaisteni koulun alkua. Yhdistyksessämme oltiin tyytyväisiä työni etenemiseen ja itsenäiseen työskentelyyni. Asiat olivat todellakin sujuneet paremmin kuin olin odottanut. Kaiken kruunasi vielä syksyllä lasten ja huoltajien palaute tekemästani työstä. Tällaisen palautteen jälkeen on helppo lähteä refleктоimaan omaa tekemistä kevään ja syksyn osalta. Minun on vaikea kyseenalaistaa omia tekemisiäni tai valintojani, kun asiat ovat luista-neet hyvin. Koska minulla oli paljon aikaa prosessien eri vaiheiden läpiviemiseksi, en missään vaiheessa joutunut kiireen takia tekemään arveluttavia valintoja. Sain rauhassa pohtia, tutkia, kartoittaa, opetella, kokeilla, suunnitella ja toteuttaa kaikkia tässä opinnäytetyössä kuvattuja ajatuksia, yksityiskohtia, valintoja, työkaluja ja päätöksiä. Mielestäni juuri aika, teo-riapohja ja onnistunut vuorovaikutus olivat työni onnistumisen perustana.

Työssäni sain rakennettua laajan ja tarpeellisen yhteistyöverkoston monien eri ammattilaisten kanssa. Opin myös paljon asioita näiltä ihmisiltä. Vaikka tein Icehearts-kasvattajana lasten kartoitusta, valintoja ja toiminnan aloitusta itsenäisesti, en tuntenut koskaan olevani yksin. Voinkin hyvällä omallatunnolla sanoa, että saavutetut tulokset eivät ole yksin minun aikaan-saannoksiani. Sillä suunnitteluun olen käyttänyt paljon tietoa, joka on saatu kokeneilta asian-tuntijoilta ja tutkijoilta. Toteutuksessa minua ovat avustaneet niin verkostoni ammattilaiset, kuin kaikki kohtaamani lapset sekä monet heidän huoltajistaan. Myös arvioinnissa olen saanut apua verkostolta, lapsilta ja Icehearts lasten huoltajilta. Olen syvästi kiitollinen kaikesta saa-mastani avusta. Täysin yksin voin ottaa kunnian ainoastaan niistä pienistä valinnoista ja oival-luksista, joita onnistuneesti tein, ja joiden avulla löysin uusia käytänteitä, työkaluja ja paran-nusehdotuksia Icehearts-lasten ydinryhmän valitsemiseksi. En halua itse arvioida mitkä niistä olisivat tuleville Icehearts-kasvattajille tärkeimpiä apuvälineitä. Näkisin, että jos tulevat kas-vattajat lukisivat Kasvattajan käsikirjan lisäksi minun opinnäytetyöni, löytäisivät he juuri it-selleen tarpeellisia ja sopivia vinkkejä minun kokemuksistani.

Olen huomannut, että monet sosiaalialan työmenetelmät ja työkalut kannattaa räätälöidä asiakaskunnan ja käyttäjän toivomusten mukaan käyttötarkoitukseen sopiviksi. Tällöin ei tar-vitse itse keksiä tyhjästä tarpeidensa mukaisia apuvälineitä. Riittää kun ymmärtää olemassa olevan menetelmän ja sen teoriapohjan. Luovuuden ja selektiivisyyden avulla niistä voi valita tarkoitukseen sopivat osat ja muokata lopputuloksen haluamukseen. Näin toimin myös analy-soidakseni lasten kartoituksesta keräämäni informaation. Onnistuin mielestäni hyvin luomaan helpokäyttöisen ja selkeän kartoitustyökalun, joka antoi minulle luotettavan arvion kunkin

pojan tilanteesta. En väitä, että työkaluni sopisi jokaisen uuden kasvattajan apuvälineeksi, mutta jonkinlainen kerätyn tiedon kirjaus- ja analysointiväline heillä olisi hyvä olla. Varsinkin kun uudistunut lainsäädäntö kieltää vihon tai muistikirjan käyttämisen näin arkaluontoisen tiedon säilyttämiseksi.

5.2 Lasten ja huoltajien palaute

Tutkimukseni ja toimintani tiedonkeruu perustui vahvasti vuorovaikutustilanteisiin lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Sama voidaan sanoa saamani palautteen osalta. Lapsilta saatu palaute on usein nopeaa ja vilpítőntä. Aina siihen ei tarvita edes sanoja. Ilmeet, tilanteista poistuminen, itku tai halaus voivat kertoa enemmän kuin pienen pojan sanat. Onneksi ryhmäni pojat eivät olleet muutoinkaan hiljaisia. Niinpä palautetta saattoi tulla impulsiivisesti ennen kuin ajatus oli edes alkanut. Turvallisessa ympäristössä on helppoa näyttää ja kertoa tunteensa. Siksi lapsia tarkkailemalla sain paljon informaatiota muun muassa siitä, mikä oli mielekästä tekemistä tai mitä tunnepuolen taitoja tulisi kovasti harjoitella. Valintaprosessin aikana tiesin tekeväni esikouluryhmissä oikeita asioita koska lapset olivat iloisia ja jopa villedä joka kerta kun astuin ovesta sisään. He kilpailivat huomiostani ja osallistumisestani leikkeihin. Tämä kertoi minulle, että toimin tavalla, joka sai lapset hyväksymään minut. Myös ensimmäiset koulupäivät syksyllä osoittivat minulle, että olin onnistunut kaikkien lasten kanssa esikouluissa. Avun pyynnöt, tervehdykset, halaukset ja pyynnöt leikkimään olivat kaikki osoituksia siitä, että minut koettiin turvallisesti ja luotettavaksi aikuiseksi. Icehearts-toiminnan alettua aloin saada myös muunlaista palautetta. Tunne-myrskyssä pahan mielen saattamana oli toimintamme tai minä ja koko Icehearts syyäitä pienen pojan olotilaan. Onneksi tällaiset hetket menevät pienillä pojilla lähes yhtä nopeasti ohi kuin alkavatkin. Rauhoittumisen jälkeen on sitten keskustelemalla hyvä käydä tilanteet tuoreeltaan läpi, jolloin molemmat voivat siitä jotain oppia.

Huoltajien kanssa palaute ei aina ollut yhtä impulsiivista ja suoraa kuin lapsilla. Aikuisten kanssa piti luoda luottamukselliset suhteet, ennen kuin positiivisetkaan palautteet tekemästäni työstä haluttiin kertoa. Siksi kaikki vuorovaikutustilanteet, missä huoltajien kanssa olin, olivat tärkeitä. Keskustelemalla sain parhaan käsityksen aikuisten mielipiteistä ja toiveista. Ydinryhmään valitsemieni poikien huoltajilla oli tärkeimpinä huolenaiheina, miten heidän poikansa tulee pärjäämään koulussa, saako poika kavereita ja rauhoittuuko pojan käytös. Näiden ja monien muiden huolenaiheiden takia pyysin huoltajia aloituspalavereissa kuvailemaan huolensa määrää asteikolla nolasta sataan. Tuolloin vanhemmat arvioivat huolensa pojasta olevan 65-90 luokkaa. Kun loppusyksystä kävin keskusteluja huoltajien kanssa, muistuttelin heitä toukokuussa antamistaan arviosta ja kysyin huolentasoa näin puolivuotta myöhemmin. Kaikkien huoltajien vastaukset olivat selvästi alhaisemmat. Kukaan ei sanonut, että huoli olisi poistunut, mutta jäljellä oli alle 50 %:a lähtötilanteesta. Tämä palaute kaikilta huoltajilta

kertoi sen, että poikien elämässä oli tapahtunut paljon positiivisia asioita kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Pojilla oli vahva tuki koulunkäyntiinsä, mikä näkyi huoltajien huolen alenemisen lisäksi poikien reippaana työskentelynä koulussa. Kaikki pojat olivat saaneet myös uusia ystäviä. Ryhmämme toiminnan kautta myös kaveritaidot olivat kehittyneet niin, ettei pelkoa yksinjäämisestä ollut kenestäkään pojasta. Käymieni keskusteluiden avulla olin selvittänyt keväällä perheiden haasteita ja voimavaroja. Syksyn aikana tekemälläni työllä olin pyrkinyt vastaamaan noihin haasteisiin. Etsimällä yksilöllisiä tukiratkaisuja yhdessä verkostojeni kanssa pojille ja heidän perheilleen olin onnistunut vähentämään huolta perheissä. Olin saanut lapsilta ja vanhemmilta hyvää palautetta. Samanlaisen palautteen sain huoltajilta myös Icehearts-toimintaa kartoittavan Webropoli-kyselyn tuloksista. Joukkueeni poikien vanhemmista neljä vastasi kyselyyn. Kaikkien vastaajien mielestä heidän lapsensa hyvinvointi oli parantunut ja perheen arki helpottunut Icehearts-toiminnan aloituksen jälkeen. Kaikki pojat myös viihtyivät paremmin koulussa, olivat saaneet lisää kavereita ja kaverisuhteet olivat parantuneet. Kyselyn mukaan Icehearts tarjoaa huoltajien mielestä kaikille pojille mielekästä vapaa-ajan tekemistä. Vaikka olimme toimineet vasta lyhyen aikaa, oli kolmen huoltajan mielestä heidän lapsensa käyttäytyminen selvästi parantunut. Kaikki nämä huoltajien havainnot lapsistaan ja ensimmäisestä syksystämme olivat mielialaa kohottavia. Koska tulokset olivat näin hyviä, oli syksyn aikana selkeästi tehty oikeita asioita poikien kanssa. Samalla tuloksista voidaan päätellä, että olin valinnut ryhmääni sopivia poikia. Poikia ja heidän perheitään, jotka oikeasti hyötyvät Icehearts-toiminnasta. Lasten lisäksi kyselyssä annettiin palautetta myös kasvattajan toiminnasta. Ilolla otin vastaan yksimielisen palautteen tekemästani työstä. Kaikkien vanhempien mielestä olin tukenut kasvatuksellisissa asioissa huoltajaa sekä kuunnellut häntä lasta koskevista asioista riittävästi. Heidän mielestään toimin aina lapsen parhaaksi, minuun sai aina tarvittaessa yhteyden, minulta sai riittävästi tietoa ja tarvittaessa tukea viranomaisyhteistyössä sekä tärkeimpänä kaikki huoltajat luottivat poikansa Icehearts-kasvattajaan.

5.3 Oma jaksaminen ja oppiminen

Olen itse erittäin tyytyväinen työni tuloksiin. Asetetut tavoitteet työlle saavutettiin onnistuneesti. Vuosi on pitkä aika tehdä mitä tahansa työtä analyyttisesti sekä omia valintoja tarkasti suunnitellen ja lopputuloksia reflektoiden. Toisaalta näin toimimalla varmistin, että lasten valinta ja toiminnan aloitus tapahtuivat minun osaltani ammattimaisesti ja jokaista yksityiskohtaa myöden harkitusti. Minulla oli onni aloittaa työni hyvissä ajoin ennen ryhmämme toiminnan aloittamista. Siksi pystyin käyttämään tarvittavan määrän aikaa jokaisen asian, toimenpiteen, yksityiskohdan, teorian, palaverin, vuorovaikutustilanteen ja ajatuksen kanssa. Lisäksi monivuotinen työskentely muiden Icehearts-ryhmien ja kollegoideni kanssa sekä opintoni Laureassa antoivat minulle tarvittavan käsityksen, kokemuksen ja valmiuden oman joukkueeni perustamiseksi. Vuoden aikana tutustuin satoihin uusiin ihmisiin, lapsiin ja aikuisiin. En edes kykene arvioimaan kuinka monta vuorovaikutustilannetta vuosi piti sisällään. Kuitenkin

juuri nämä kohtaamiset ovat päällimmäisenä tuosta vuodesta mielessä. Tunsin tuolloin, että kaikki keskustelut, palaverit, uusiin ihmisiin tutustumiset, leikki- ja pelihetket lasten kanssa sekä koulutyö eivät suinkaan kuluttaneet voimavarojani vaan toivat minulle lisää energiaa. Suorastaan nautin työstäni ja sen tuloksista. Omalta osaltaan jaksamista ja oikeita valintoja auttoivat sekä muiden kasvattajien kanssa käydyt keskustelut, että yhdistyksen konkreettinen tuki. Sain apua työni reflektointiin, aina kun tarvetta oli, niin tiimipalaverissa, työohjauksessa kuin keskustellessani kollegoideni kanssa. Huomasin, että kun keskustelen asioista muiden kanssa opin niistä itsekkin enemmän. Samalla epävarmuus ja epärointi asiasta poistuvat. Tärkein oivallus minulle vuodesta oli, että osaan tämän työn ja olen hyvä siinä. Olin löytänyt ammatti-identiteettini. Näin jälkikäteen mietittynä en juuri mitään tekisi toisin.

6 Pohdintaa

Icehearts-lasten valintaprosesseista on ennenkin tehty sosionomien opinnäytetöitä. Irina Tiitinen (2013) sekä Inkeri Hiilinen yhdessä Seliina Takkisen kanssa (2014) ovat tutkineet haastattelumenetelmällä ydinryhmän koonnin prosessia ja toteutusta. Näissä molemmissa tutkimuksissa lähtökohtana on ollut Icehearts-yhdistyksen tarve tuoda tunnetuksi mukaan valittavien lasten valintaperusteita ja toimintatapoja. Näitä tietoja on tuolloin tarvittu päättäjien ja rahoittajien päätösten tueksi sekä ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi ja tunnettavuuden lisäämiseksi. Tärkeitä perusteluja on haettu muun muassa lasten oikean valintatavan, prosessin ajallisen keston sekä valintakriteerien osalta. Tutkittu ja raportoitu on myös oikeanlaisten ja sopivataustaisten lasten valintaa. Minun työssäni en halunnut lähteä raportoimaan samalla lailla yksityiskohtaisesti valitsemieni poikien taustoja, haasteita, riskiluokkia, huolia tai yksittäisiä keskusteluja kahdesta syystä. Ensinnäkin minun seitsemästä valitusta pojastani olisi ollut helppoa identifioida kenestä kulloinkin kirjoitan. Tämä olisi ollut sekä eettisesti, että perheiden tietoturvan kannalta väärä teko. Toiseksi tämän raportin sisältö on suunnattu pääasiassa Icehearts-yhteisöömme varten. Uusienkin kasvattajien on ennen valintatyönsä aloitusta perehdyttävä esimerkiksi lukuisten aikaisemmin tehtyjen tutkimusten, Kasvattajan käsikirjan tai Iceheartsin työntekijöiden avustuksella niihin tietoihin, jotka kertovat miksi ja millaisia lapsia olemme toimintaamme valitsemassa. Tästä opinnäytetyöstä voi tämän jälkeen löytyä vastauksia ja vinkkejä miten kyseisiä lapsia voi etsiä ja valita.

Jokainen kasvattaja on Iceheartsissa itse vastuussa ryhmänsä lasten valinnoista. Toisaalta hänellä on myös vapaus toimia itse valitsemallaan tavalla. Mielestäni on jopa suotavaa, että jokainen aloittava ammattimainen kasvattaja toimii tavalla, joka sopii parhaiten hänen omaan tyyliinsä ja ajatusmaailmaansa. Koska silloin hän toimii työssään aidosti ilman roolia tai jäykkää kaavamaisuutta. Tällä varmistetaan myös aito ja luottamuksellinen kohtaaminen kaikissa valintaprosessille tärkeissä vuorovaikutustilanteissa. Uskon kuitenkin omien kokemusteni ja

havaintojeni tuovan lisäarvoa tuleviin valintaprosesseihin. Vaikka jollekin kasvattajalle kyseessä olisi vain pieni antamani vinkki tai yksityiskohta, olen siitä tyytyväinen.

Kasvattajan käsikirja toimi tutkimuksessani referenssinä, koska se on tällä hetkellä yhdistyksessämme työkalu, joka opastaa uusia ja kokeneempiakin kasvattajia työssään. Halusin verrata käsikirjan ohjeistusta itse kokemaani ja tekemääni työhön. Lasten valinnan ja toiminnan aloittamisen suhteen käsikirjamme on kovin suppea. Siksi koin tutkimuksellani olevan lisäarvoa sen rinnalla. Kokeilin työssäni monia hyviä yksityiskohtia käsikirjasta ja toin ne raportissani suosituksina esiin. Löysin käsikirjasta myös ohjeita, jotka koin työssäni eri lailla. Olen opinnäytetyöhöni kirjannut parannusehdotuksiani, mutta haluaisin vielä tässä nostaa esiin kaksi asiaa. Käsikirja sanoo, että kasvattajan tulisi viettää kolme tuntia viikossa yhdessä esikoulu ryhmässä. Mielestäni tämä ohje tukee valintaprosessia heikosti. Jos olisin kerran viikossa käynyt ryhmissä lyhyen hetken ajan, olisin kohdannut minun saapumisestani villiintyneitä lapsia viikoittain. Minä en olisi päässyt havainnoimaan lapsia normaaliarjessaan ja leikeissään, koska lasten aika olisi kulunut hyvin pitkälti minun huomioni hakemisessa ja kansani leikkimisessä tai pelaamisessa. Muutaman tunnin sijaan vietin aina ryhmissä pitkiä päiviä ja usein useampia päiviä peräkkäin, jolloin pääsin näkemään lapsista paljon enemmän. Tällöin lapset pystyivät välillä unohtamaan minun läsnäolon ja toimimaan kuten yleensä ryhmässä toimivat. Lisäksi pääsin havainnoimaan lasten viireystilan ja mielialan vaihteluita pitkän päivän sisällä. Nämä vaihtelut sekä havainnot siitä, kuinka lapsi opetus- ja ryhmätilanteessa oikeasti toimii ja käyttäytyy, olivat minulle Icehearts-toimintamme aloitusvaiheessa tärkeitä tietoja. Toinen käsikirjan ohje, jonka sivuutin koski liikuntahetken ohjaamista koko esikouluryhmälle. Käymissäni ryhmissä oli lähes poikkeuksetta vain yksi liikuntasalivuoro viikossa. En halunnut viedä lapsien niin odottamaa tuttua jumppahetkeä pois heiltä. Minulla ei ollut tarvetta osoittaa omaa ammattitaitoani ohjaajana enkä nähnyt sillä lisäarvoa myöskään valintaprosessille. Tyydyin siis seuraamaan liikuntahetkeä. Hyvin äkkiä tajusin kuinka oikean valinnan olintaan tehnyt. Liikuntatunnilla lapset pääsivät opettajansa johdolla esittelemään taitoja, joita olivat aikaisemmin harjoitelleet. Lapsille oli erittäin tärkeää, että minä huomaisin heidän jokaisen onnistumisensa. Ja koska kehuin heitä kaikkia ja aidosti hämmästelín heidän osaamistaan, näin kuinka kaikkien itsetunto kasvoi silmiäni edessä. Hyvänä esimerkkinä voisin mainita yhden ryhmän, joka esitteli minulle taitojaan päällä- ja käsinseisonnassa. Koska he olivat harjoitelleet niitä, onnistuivat kaikki ainakin sen verran, että pääsin kaikkia kehuaan. Koko tilanne oli maaginen ja taisivat olla lasten lisäksi myös ryhmän aikuiset ylpeyttä täynnä. Jos olisin tämän hienon hetken innoittamana mennyt seuraavaan ryhmään ohjaamaan liikuntatuntia, jonka aikana olisi ollut tarkoitus seistä käsillään, olisi lopputulema ollut todennäköisesti täysin vastakkainen. Jos ryhmän lapset eivät olisi aikaisemmin kokeilleet käsinseisontaa, olisi epäonnistumiset seuranneet toisiaan. Näin aiheutetut lasten pettymyksen tunteet sekä heidän turhautumisensa itseään ja omia taitojaan kohtaan olisivat vaikuttaneet heihin pitkään jumppahetken jälkeenkín.

Opinnäytetyöni keskeisenä teemana oli lapsista ja heidän perheistään noussut huoli. Mielestäni huoli on monimutkainen ja häilyvä käsite. Vaikka kuinka perehtyisi Arnkilin ja Eriksonin tutkimuksiin ja kirjoituksiin, ei huolesta oikein saa koskaan konkreettista otetta. Kuten tutkijat kirjoittavat huoli on aina subjektiivista ja siten myös niiden tasot vertauskuvallisia (Arnkil, Koskinen & Pyhäjoki 2012). Kun tämän oivaltaa, niin käsittää myös sen, ettei kahdesta eri lapsesta noussutta huolta voi todellisuudessa verrata toisiinsa. Niinpä tässäkin opinnäytetyössä ei huolien astetta ole lähdetty vertailemaan keskenään, vaan on tyydytty toteamaan kartoitustilanteessa, esiintyykö huolta paljon, vähän vai ei ollenkaan. Tässä kohtaa huolen olemassaolo on johtanut huolen puheeksi ottamiseen ja taustojen selvittelyyn. Myöhemmin tehtyjen valintojen jälkeen huolen merkitys tutkimuksessani muuttui. Tällöin jokaisesta pojasta nousut yksittäinen huoli edusti minulle signaalia, jonka takia toimia. Jotta huolet pojista eivät kasautuisi ja kasvaisi oli syytä puuttua niihin nopeasti. Mielestäni huolen ainoa konkreettinen ominaisuus on, että yksittäinen huoli kasvaa, pienenee tai pysyy samana. Koska tämä huolen ominaisuus on sen kokijalle tosi ja mitattavissa oleva tieto, on mielestäni järkevää käyttää tätä myös henkilökohtaisessa Jääsydän-arviointityökalussa hyväksi. Sen lisäksi, että yksittäisen pojan yksittäisen huolen muutokset voidaan näin todentaa, saadaan myös tieto siitä, onko asian suhteen tehty oikeita asioita. Nämä ovat selvityksiä ja tekoja, jotka ovat vähentäneet huolta. Vai onko huoli ja siihen rinnastettavat ongelmat mahdollisesti kasvaneet. Icehearts-tukityössä on kyse juuri huolien liikesuuntien ymmärryksestä ja niihin vaikuttamisesta.

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksesta saatava informaatio on luotettavaa, mutta toki sellaista, miten osaksi minä kehitettävät asiat itse koen. Subjektiivisten tulosteni lisäksi jokainen tuleva Icehearts-lapsi on yksilöllinen samoin kuin heistä muodostettu ryhmä. Siksi kaikki opinnäytetyössäni hyväksi havaitut käytänteet eivät automaattisesti toimi kasvattajien työssä ilman heidän omaa sensitiivisyytensä ja ammattitaitoa. Myös eri kaupunkien ja kuntien palvelurakenteet poikkeavat toisistaan, mikä vaikuttaa etenkin verkostoitumiseen ja informaation keräämiseen. Silti uskon opinnäytetyöni helpottavan ja parantavan tehokkuutta näissäkin toiminnoissa.

Opinnäytetyössäni etiikka oli vahvasti läsnä. Se näkyy luottamuksena toimintaympäristöissä niin asiakkaiden kuin ammattilaisten välillä, joissa luonteeltaan salassa pidettävän informaation määrä oli merkittävä. Oma roolini jäsenyksi kuitenkin nopeasti ja pääsin vuorovaikutustilanteisiin, joissa luottamus on ollut nopeasti molemminpuolista sekä tiedonvaihto nopeaa ja mutkatonta. Oikeanlainen työote sekä avoimuus ja rehellisyys olivat ratkaisuni moniin eettisiin kysymyksiin. Myös huoltajilta pyydettyjen lupien kanssa toimin vastuullisesti ja oikea-aikaisesti. Tehtävänäni on jatkuvasti pitää huoli, että lapsen etu tulee toteutumaan.

Opinnäytetyötäni kirjoittaessa jouduin jättämään paljon mielenkiintoisia ja tärkeitäkin yksityiskohtia kertomatta salassapitosäännösten takia. On nimittäin erittäin helppoa löytää pienistäkin yksityiskohdista tietoa, jonka voi tunnistaa juuri tiettyä poikaa koskevaksi. Tässä asiassa minun tuli olla erittäin tarkka ja huolellinen. Sama koski pojista tehtävien dokumenttien sisältöä ja säilytystä. Tässä asiassa toimin, kuten uusi EU:n tietosuoja-asetus tietoturvasta määrittää. Koska opinnäytetyöni osittain tulee toimimaan Icehearts-kasvattajan käsikirjan rinnalla käytännön oppaana, tuli kuhunkin tilanteeseen sopivaa toimintaohjetta pohtia vahvasti myös eettisistä lähtökohdista.

6.2 Työn tulosten merkitys

Opinnäytetyöni tavoitteena oli löytää uusia hyviä käytänteitä eri toimintoihin sekä yhdistää teoretietoa niihin. Tarkoitukseni oli kirjata ja tuoda kaikki saamani tietotaito myös tulevien Icehearts-kasvattajien käyttöön. Työssäni vertailin Icehearts-kasvattajan käsikirjan ohjeistusta omaan tekemiseeni ja nostin molemmista yksityiskohtia ja parannusehdotuksia esiin. Olen tähän opinnäytetyöhön kirjoittanut vain ne teoreettiset ja toiminnalliset asiat, joilla on kasvattajan työn kehittämisen kannalta oikeasti painoarvoa. Silti olen mielestäni tuonut esiin paljon tärkeitä yksityiskohtia. Minulle itselleni opinnäytetyöstäni oli valtavasti hyötyä oman ammatillisuuden kehittämisessä. Se jää nähtäväksi, kuinka paljon työni auttaa tulevia kasvattajia heidän työorientaationsa ja käytännön yksityiskohtien kanssa, mutta ainakin uskon opinnäytetyöstäni olevan hyötyä muillekin kuin minulle.

6.3 Jatkotutkimustarpeet

Vaikka teinkin laajan ja yli vuoden kestävästä tutkimuksesta, jäi minua vielä mietityttämään pari asiaa. Näistä kahdesta erilaisesta asiasta haluaisin jonain päivänä lukea tutkimustuloksia. Ensimmäinen asia liittyy omaan tutkimukseeni. Toinen taas liittyy työhöni kaikkien koulumme ekaluokkalaisten kanssa kouluvuoden alussa.

Kuten aikaisemmin olen kirjoittanut, mielestäni yhdistyksemme lapsiarviointiin käyttämä Jääsydän-ohjelmisto on laadukas, helppokäyttöinen ja informatiivinen työkalu. Harmikseni se valmistui vasta oman ydinryhmäni valintaprosessin jälkeen. Siksi en päässyt kokeilemaan sen toimivuutta lasten kartoitusvaiheessa ennen, kuin heitä oli Icehearts-toimintaan valittu. Toivoisinkin, että joku tai jotkut tulevat Icehearts-kasvattajat kokeilisivat ohjelmiston toimivuutta omia ryhmänsä lapsia kartoittaessaan. Jos tämän tutkimuksen tulokset olisivat rohkaisevia, saisimme Jääsydän-ohjelmistosta vieläkin enemmän hyötyä irti.

Kun ensimmäisenä koulupäivänä astelin uusien ekaluokkalaisten eteen en arvannut mikä vaikutus sillä olisi minuun, opettajiin ja oppilaisiin. Koulumme kolmessa ykkösluokassa oli vain

kaksi oppilasta, joita en tuntenut ja joiden kanssa en ollut leikkinyt tai pelaillut. Lisäksi tunsin lähes kaikki nimeltä. Heille olin ainut tuttu ja turvallinen aikuinen koko koulussa, ja siksi myös aluksi tärkein. Yllätyksekseni etenkin tytöt kilpailivat huomiostani, vaikka enemmän olin esikouluryhmissä poikien kanssa pelaillut. Kaikissa asioissa käännettiin minun puoleeni. Ehkä opettajat tuntuivat aluksi pelottavilta. Siinä missä opettajat opettivat luokan edestä ja olivat aluksi lapsista vaikeasti lähestyttävää, minä vastaavasti sukkuloin luokissa lasten keskellä. Minua kuvainnollisesti revittiin joka suuntaan. Koska tunsin lapset ja hyvin monien huoltajatkin, olin arvokas tietolähde opettajalle. Osasin kertoa opettajille paljon tärkeää tietoa useimmista lapsista. Kun myöhemmin opettajat tutustuivat lapsiin ja saivat luotua luottamuksellisia suhteita oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa, minun roolini muuttui. Muistan tuona syksynä miettineeni omaa merkitystäni kaikille lapsille ja miten olin ollut helpottamassa heidän koulu-
taipaleensa alkua. Olinko kenties ollut vaikuttamassa jopa kymmenien lapsien myöhempäänkin koulunkäyntiin ja suhtautumiseen oppimiseen? Ajattelin myös, että miksi tällainen aikuinen koulumaailmasta puuttuu, joka ottaa lapsista kopin jo ennen koulu alkua. Jos tällaisen aikuisen olemassaolo voitaisiin kunnollisella tutkimuksella todentaa yhtä tärkeäksi, kuin miten minä olin sen kokenut, uskoisin, että tulevaisuudessa meillä olisi uusi toimintatapa koulusamme.

Toki jonain päivänä olisi hienoa tutustua Kansallinen Kohortti 2011-tutkimukseen, jossa Ice-hearts-poikieni koko ikäluokka esiteltäisiin tilastojen valossa.

Lähteet

- Appelqvist-Schmidlechner, K., Kekkonen, M., Sarparanta, T. & Wessman, J. 2017. Raportti: Jääsydämet -Icehearts-toiminnassa aloittavien lasten psykososiaalinen hyvinvointi ja arviot toiminnan vaikuttavuudesta yhden vuoden seurannassa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Arnkil, T. 2007. Huolen vyöhykkeistön käyttö. Arnkilin sähköposti opetushallitukselle.
- Arnkil, T. & Eriksson, E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Stakes.
- Arnkil, T., Koskimies, M. & Pyhäjoki, J. 2014. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Dumas, D. 2008. Isää vailla ja ilman sanoja. Tampere: Eveil-Kustannus.
- Eskola, J. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print.
- Hiilinen, I. & Takkinen, S. 2014. Icehearts-joukkueen kokoamisprosessi. Ammattilaisten näkemyksiä kokoamisprosessin toteutuksesta. Sosionomi opinnäytetyö. Järvenpää: Diak.
- Hilli, P., Merikukka, M., Ristikari, T & Ståhl, T. 2017. Syrjäytymisen hinta - case investoinnin kannattavuuslaskemasta. Artikkel: Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):6. Viitattu 7.11.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliym.pdf?sequence=2
- Icehearts 2020. Icehearts-toiminta säästää yhteiskunnan varoja. Viitattu 7.11.2020. <https://www.icehearts.fi/vaikuttavuus/>
- Kaiponen, S. 2014. Huolen puheeksiottaminen ja hyvien käytäntöjen dialogi. Menetelmäopas lasten ja nuorten kanssa toimiville. Itä-Suomen yliopisto.
- Koskimies, M. & Pyhäjoki, J. 2009. Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolen vyöhykkeillä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kurttila, T. 2018. Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Laki lapsiasiavaltuutetusta 21.12.2004/1221. Finlex - Valtion säädöstietopankki. Viitattu 12.11.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041221>
- Lapsen aika. 2019. Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018. MLL:n lausunto lapsiasiavaltuutetun kertomuksesta. Viitattu 12.11.2020. <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mln-lausunto-lapsiasiavaltuutetun-kertomuksesta/>
- Massinen, T. 2018. Vantaalla jo 3000 syrjäytynyttä nuorta. Vantaan Sanomat 25.4.2018.
- Niemelä, M. & Vartiamäki, T. 2010. Icehearts-koulun kyljessä. Helsinki: Suomen Icehearts ry.
- Rantanen, T & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. UAS Journal. Viitattu 9.12.2020. https://arkisto.uasjournal.fi/kever_2009-2/Rantanen%20Toikko%20Kever%202009.pdf

Ruotsalainen, S. 2005. Syrjäytyminen syrjäyttäminen. Helsinki: TA-Tieto Oy.

Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Helsinki: WSOY.

Smolej, M. 2017. Icehearts-kasvattajan käsikirja. Helsinki: Suomen Icehearts ry.

Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka -Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia ry.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Lapset, nuoret ja perheet: Huolen vyöhykkeet. Viitattu 23.11.2020. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020/1. Nuorten elinolot ja hyvinvointi. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 25.11.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/nuorten-elinolot-ja-hyvinvointi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos uutiset 2020/3. Icehearts vahvistaa liikunnallisuuden lisäksi sosiaalisia taitoja ja mielen hyvinvointia. Viitattu 5.5.2020. <https://thl.fi/fi/-/icehearts-vahvistaa-liikunnallisuuden-lisaksi-sosiaalisia-taitoja-ja-mielen-hyvinvointia>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020/2. Kansalliset syntymäkohortit 1987 ja 1997. Viitattu 5.11.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-syntymakohortti-1987>

Tiitinen, I. 2013. ”Hänhän on pohjimmiltaan hyväntahtoinen poika” Icehearts-joukkueen koonnin prosessikuvaus; millä perustein lapsia on valittu joukkueeseen? Sosionomin opinnäytesyö. Vantaa: Laurea.

Tilastokeskus 2020. Tieto & trendit, NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Viitattu 4.11.2020. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytyymista/>

Turkka, I. & Turkka, V. 2008. Icehearts-joukkue kasvun tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wickström, M. 2014. Lapsia liukkaalla jäällä. Kasvattajaseura Iceheartsin tarina. Helsinki: Aurinko Kustannus.

